

Utvärdering av sociala investeringar för att motverka skolfrånvaro

Rapport från Oxford Research till Västra Götalandsregionen

Knowledge for a better society

Oxford Research tar fram kunskapsbaserade beslutsunderlag åt kunder i offentlig sektor.

Vi är specialister inom samhällsvetenskapliga analyser, utvärderingar och strategier med fokus på två breda områden: Regional utveckling och näringslivsutveckling samt välfärd (arbetsmarknad, hälsa, omsorg och utbildning)

Vi arbetar tvärvetenskapligt och kombinerar tre kompetenser: akademisk kunskap och metod, strategisk förståelse samt förmåga att kommunicera på ett effektivt och tydligt sätt.

Våra kunder finns framför allt inom offentlig sektor på lokal, regional, nationell, nordisk och europeisk nivå. Oxford Research är en del av Oxford Group och European Network for Social and Economic Research (ENSR).

Oxford Research AB

Norrlandsgatan 11
111 43 Stockholm
Sweden
(+46) 8 24 07 00
office@oxfordresearch.se
www.oxfordresearch.se

Oxford Researchs venndiagram representerar hur vi kombinerar våra tre kärnkompetenser – akademisk kunskap och metod, strategisk förståelse samt kommunikation – när vi arbetar för kunskap för ett bättre samhälle.

Utvärdering av sociala investeringar för att motverka skolfrånvaro Rapport

Uppdragets diarienummer

RUN 2020-00317

Författare

Louise Fabricius, Oxford Research AB
louise.fabricius@oxfordresearch.se
+46 (0) 72 732 8925

Anders Fredriksson, Vilna AB

Sammanfattning

Västra Götalandsregionen (VGR) har gett Oxford Research i samarbete med Vilna AB i uppdrag att utvärdera sex projekt som mottagit sociala investeringsmedel. Projekten har på olika sätt arbetat med att genom samverkan utveckla och genomföra insatser som ökar barn och ungas närvaro i skolan. Syftet med utvärderingen har varit att samlat utvärdera de sex projekten som tagit del av VGR:s sociala investering för att förebygga skolfrånvaro. Projekten återfinns i fem kommuner – Bengtsfors, Dals-Ed, Göteborg, Tidaholm och Öckerö. Enbart ett av de sex projekten är avslutat i nuläget. Det betyder att det ännu inte slutligt går att beskriva vilka aktiviteter projekten kommer att ha arbetat med, vilka leveranser de slutligen kommer att lämna och bedöma vilka långsiktiga effekter detta kommer att få på elevers närvaro i skolan.

Så är utvärderingen gjord

Utvärderingen har tagit utgångspunkt i frågeställningar gällande projektens problembeskrivningar, genomförande, resultat och effekter, förklaringar till resultaten och vilka förutsättningar som påverkar projekten. Datainsamlingen inleddes med intervjuer med medarbetare på VGR samt en digital workshop och intervjuer med insatsernas projektledare. Därefter genomförde vi intervjuer med representanter från projektens styrgrupper, fokusgrupper med projektens operativa medarbetare samt intervjuer med vårdnadshavare till deltagande barn. Utvärderingens preliminära resultat presenterades för både VGR och projektledarna vid digitala seminarier i mars 2021.

Utvärderingens iakttagelser

Holistiska insatser ska möta barn och unga med problematisk skolfrånvaro

Innan projekten kännetecknades arbetet mot skolfrånvaro i de aktuella kommunerna och stadsdelsförvaltningarna av splittrade åtgärder för elever med hög skolfrånvaro. Snarare än att ta utgångspunkt i familjernas eller barnens sammansatta behov av stöd var insatserna organiserade utifrån olika sektorerans ansvarsområden. Exempelvis gjorde skolan, socialtjänsten eller vården insatser men de var i begränsad utsträckning koordinerade utifrån att skapa en helhet för individerna. Ett huvudsakligt syfte med samtliga projekt har varit att öka samverkan mellan verksamheterna och koordinera åtgärderna så att barnen istället möts av holistiska insatser som tar ett helhetsgrepp om deras utmaningar.

Projektmedlen har hittills använts till i huvudsak tre insatsområden. För det första har medlen använts för att i samverkan med de i projektet ingående aktörerna utveckla den organisatoriska kapaciteten att arbeta förebyggande mot skolfrånvaro. För det andra har medlen använts till att utveckla skolans pedagoger att arbeta främjande för skolnärvaro, exempelvis i breda kompetensutvecklingsinsatser. För det tredje har medlen använts för att göra insatser mot vårdnadshavare i syfte att de ska förstå vikten av att eleven är i skolan och kan ge stöd i hemmet.

Projekten har upprättat team, utvecklat arbetssätt och metoder

Oxford Research kan konstatera att samverkan mellan de deltagande verksamheterna har ökat i jämförelse med innan projekten vilket medfört att de åtgärder som möter målgruppen är mindre splittrade. Projekten har lett till två övergripande organisatoriska förändringar för verksamheterna. För det första har projekten genomgående uppnått målsättningen om att erbjuda mer holistiska insatser till målgruppen. För det andra har projekten medfört en ökad samverkan mellan aktörer och verksamheter. Vi bedömer att dessa resultat beror på följande framgångsfaktorer:

- + Projekten har rekryterat skickliga medarbetare med erfarenhet av hur man samverkar.
- + Teamen har haft en god sammansättning och kombination av kompetenser, vilket gjort det möjligt för dem att genomföra och förankra kartläggningar och nå ut till olika verksamheter.
- + Teamen har arbetat flexibelt och på anpassat sätt när de utvecklat sina arbetssätt.
- + Samlokalisering, det vill säga att teamet har suttit på samma plats, har underlättat kommunikationen och transparensen inom teamen.

Projekten har främjat skolnärvaro

Utvärderingen visar att projektets insatser sammantaget har medfört att enskilda elever närmast sig skolan och åtminstone i högre grad än tidigare tar del av utbildningen. Insatserna har haft önskade effekter i så måtto att de genomförda aktiviteterna stärkt enskilda elevers förståelse av betydelsen att vara i skolan. Insatserna har också stärkt enskilda elevers *vilja* att vara i skolan och förutsättningar att *kunna* vara i skolan, exempelvis genom familjestöd, behandling och anpassade lärandemiljöer. Även vårdnadshavare har stärkts genom stöd och utbildningsinsatser. I utvärderingen går det dock ännu inte att se några tecken på att elevers generella närvaro ökat i de verksamheter där projekten varit aktiva. Vi finner exempelvis inga belägg för att projekten lett till förbättrad frånvarostatistik för elever på bredare front. Vi bedömer att dessa olika resultat framför allt beror på följande framgångsfaktorer och hinder:

- + Projekten har gjort rätt saker. Genom organisatoriska förändringar och ökad samverkan kan de erbjuda holistiska insatser till målgruppen.
- + Projekten har gjort saker på rätt sätt. De har hög kvalitet i genomförandet, utgår från elevernas behov och erbjuder neutrala mötesplatser.
- Projekten har arbetat med en snävare målgrupp än planerat som ofta har en mer långvarig och komplex skolfrånvaroproblematik.

Projektets insatser har varierande förutsättningar att leva vidare

Vilka av projektets insatser som kommer att leva vidare är för tidigt att säga. Det projekt som har avslutats har fortsatt med de i projektet utvecklade insatserna. Men Oxford Research bedömer att insatserna i de övriga fem projekten har varierande förutsättningar att leva vidare. Om projektets insatser inte implementeras i verksamheterna riskerar VGR:s sociala investeringar för att förebygga skolfrånvaro få temporär effekt, i första hand

begränsad till de elever och vårdnadshavare som fick tillgång till insatserna under projektets gång. Dessutom blir arbetssätten och nätverken som utvecklats i projekten upp till de enskilda medarbetare som deltog i projektarbetet att förvalta. Hållbarheten i projekten individualiseras och kan försvinna vid personalomsättning. Oxford Research bedömer att de huvudsakliga framgångsfaktorerna och hindren som förklarar projektens förutsättningar att leva vidare är att:

- + Projekten har uppnått synliga resultat, utvecklat välfungerande arbetssätt och etablerat implementeringsbara samverkansstrukturer.
- Det saknas en aktör eller verksamhet som tar ägarskap över resultaten och driver de nya samverkansformerna vidare samt resurser för att göra det.
- Verksamheterna saknar en tydlig bild av vilken långsiktig organisatorisk förändring som projekten ska leda till vid projektets början.

Åtta framgångsfaktorer för att skapa långsiktig samverkan

Utvärderingen visar att det finns flera gemensamma drag hos projekten vad gäller framgångsfaktorer och hinder för att nå resultat. Mot denna bakgrund bedömer Oxford Research att följande åtta faktorer är särskilt viktiga för att projekt som arbetar med skolfrånvaro ska kunna utveckla långsiktigt fungerande samverkansformer:

- **Identifiera** aktörerna som behöver ingå i samverkan
- **Synliggör** varandras uppdrag, kapacitet och tydliggör mandat
- Ha en tydlig ambition om **hållbarheten**
- Etablera en **gemensam bild** av vilka utmaningar som föreligger vad gäller elevers frånvaro och närvaro
- Ta ställning till vad **samverkan ska leda till** och på vilket sätt
- **Utveckla aktiviteter** som har potential att leda till de önskade förändringarna i verksamheterna
- Anta ett **lärande förhållningssätt**
- Visa vad **samverkan leder till**

Lokala förutsättnings betydelse för projektens resultat

Oxford Research ser att skillnader i lokala villkor mellan kommunerna påverkat de olika projektens resultat och effekter i tämligen begränsad grad. Att variationen mellan projekten är begränsad har enligt Oxford Researchs bedömning flera förklaringar. Dels har projekten haft påfallande likartade problembilder som ingångsvärden i projekten, dels har den institutionella inramningen kring projekten i hög grad varit den samma. Företrädare för projekten framhåller att projekten i mindre kommuner har andra villkor jämfört med de större. Men de skillnader utvärderingen påvisar går inte att koppla till lokala villkor som står utanför projektens och projektägarnas kontroll.

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning	7
1.1 Utmaningar och åtgärder kring skolfrånvaro	8
1.2 Utvärderingsuppdraget	10
2. Projektens syften och målsättningar	12
2.1 Sex projekt för att motverka skolfrånvaro	12
2.2 Projektens förändringsteori	14
3. Huvudsakliga iakttagelser	18
3.1 Projekten har åstadkommit organisatoriska förändringar	18
3.2 Projekten har åstadkommit effekter för deltagande elever och föräldrar	26
3.3 Hållbarheten i projektens effekter varierar	34
4. Sammanfattande diskussion	40
4.1 Framgångsfaktorer i arbetet med att utveckla samverkan	40
4.2 Lokala förutsättningars betydelse för att utveckla samverkan	44
4.3 Möjliga utvecklingsvägar för sociala investeringar	46
Bilaga A: Mer om utvärderingens metod och material	48

1. Inledning

Syftet med de sociala investeringsmedlen är att genom hälsofrämjande och förebyggande insatser förbättra barns och ungas förutsättningar att klara grundskolan med godkända betyg. Ett krav för att motta sociala investeringsmedel är att insatserna ska främja samverkan mellan deltagande aktörer.

De projekt som utvärderats inom ramen för detta uppdrag syftar samtliga till att minska skolfrånvaron i för- och grundskola. Projekten tar utgångspunkt i gemensamma utmaningar såsom att involverade aktörer saknar verktyg, tid och resurser för att på allvar kunna arbeta både förebyggande och åtgärdande med skolfrånvarofrågan. Det övergripande syftet med projekten är att främja samverkan mellan aktörer inom vård, socialtjänst, skola och hem för att därmed kunna ta ett helhetsgrepp om utmaningarna kring hög skolfrånvaro.

Då projekten i denna utvärdering dels enbart pågår i cirka tre år, dels i de flesta fall inte är avslutade, har det inte varit möjligt att följa upp långsiktiga effekter på exempelvis avslutad skolgång. Bristfällig närvarostatistik och att färre elever än förväntat deltagit i projekten innebär dessutom att projektens statistiska avtryck är begränsade, vilket gör att vi i denna rapport inte kan uttala oss om effekter i kvantitativ mening. Däremot har vi lyssnat på de professionellas utsagor för att utvärdera vad projekten samlat sett har åstadkommit och vad som kan förklara resultaten.

Rapporten är disponerad som följer:

- **Kapitel 1** presenterar en sammanställning av befintlig kunskap om orsaker till skolfrånvaro och metoder för att motverka det samt redovisar utvärderingsuppdraget – utvärderingens syfte, frågeställningar och datainsamlingsmetoder.
- **Kapitel 2** ger en kort introduktion till projekten som utvärderats och läget vid projektstart. Här presenteras även projektens förändringsteori som illustrerar den logiska kedjan mellan vad projekten ska göra och vad de ska åstadkomma.
- **Kapitel 3** redovisar utvärderingens iakttagelser gällande vilka resultat som projekten åstadkommit, möjligheterna för insatsernas långsiktiga hållbarhet samt förklaringar till resultaten.
- **Kapitel 4** sammanfattar utvärderingens huvudsakliga slutsatser och diskuterar VGR:s möjliga utvecklingsvägar för de sociala investeringsmedlen.

1.1 Utmaningar och åtgärder kring skolfrånvaro

VGR:s sociala investeringar riktar sig mot insatser som på sikt kan förbättra ungas förutsättningar att klara grundskolan med godkända betyg. I 2019 gick en fjärdedel av Sveriges grundskoleelever ut grundskolan med underkänt betyg i ett eller flera ämnen. Totalt 15 procent av alla elever som gick ut nionde klass saknade gymnasiebehörighet.¹ Ungdomar som inte går vidare till gymnasiet löper en högre risk att hamna i arbetslöshet, kriminalitet och utanförskap, vilket förutom individuellt lidande innebär stora samhällskostnader.² Hög skolfrånvaro anses vara en viktig anledning till att elever går ut grundskolan med ofullständiga betyg.

Anledningar till skolfrånvaro

Elever med hög skolfrånvaro är en heterogen grupp och anledningarna till frånvaron varierar.³ Många gånger samspelar flera olika faktorer och bidrar tillsammans till en ökad skolfrånvaro.⁴ Forskningen pekar främst på tre påverkansfaktorer: skola, hem/familj och individuella faktorer.

Faktorer för skolfrånvaro som relateras till skolan kan vara pedagogiska, organisatoriska och sociala faktorer. Pedagogiska faktorer handlar om skolans möjligheter att förstå och uppfylla elevens behov. Elever som har problem att följa undervisningstakten löper större risk för skolfrånvaro.⁵ Organisatoriska faktorer kan handla om bristande tillgång till elevhälsa, få lärarledda lektioner eller hög personalomsättning.⁶ Sociala faktorer handlar om att skolan upplevs som en negativ eller otrygg plats på grund av exempelvis trakasserier, mobbning eller utanförskap.⁷

Ytterligare en orsak till skolfrånvaro är problem i hemmet och familjen, exempelvis föräldrar med psykisk ohälsa, funktionsvariationer eller kognitiva svårigheter. Den här typen av problematik kan skapa svårigheter för vårdnadshavare att stötta barnet med skolgången och skolrelaterade uppgifter, men även att hålla rutiner kring exempelvis uppstigning och

¹ Skolverket. (2019). Slutbetyg i grundskolan våren 2019. Skolverket, PM Dnr: 5.1.1-2019:1342.

² Rocque M., Jennings W., Piquero A., Ozakan T., & Farrington, P. (2017) The Importance of School Attendance: Findings From the Cambridge Study in Delinquent Development on the Life-Course Effects of Truancy. *Crime & Delinquency*, Vol. 63(5) 592–612. doi.10.1177/0011128716660520; Hultkrantz, L., Karpaty, P., Vimefall, E. (2017), Education-earnings linkage for assessing societal benefits of intervention for children and youth in Sweden. *Psychosocial intervention* 26: 171-179.

³ Ekstrand, B. (2015) What it takes to keep children in school: a research review. *Educational Review*, 67(4), 459-482, DOI: 10.1080/00131911.2015.1008406

⁴ Dannow, M. C., Esbjørn, B. H., & Risom, S. W. (2020). The Perceptions of Anxiety-Related School Absenteeism in Youth: A Qualitative Study Involving Youth, Mother, and Father. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(1), 22–36.

⁵ Skolinspektionen. (2016). Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro

⁶ Utbildningsdepartementet. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. SOU 2016:94

⁷ Skolinspektionen. (2016). Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro

sovtider.⁸ Det kan också handla om att hemmet är präglad av otrygghet på grund av exempelvis kriminalitet, missbruk, våld i hemmet eller psykisk ohälsa hos föräldrarna.⁹

De individuella orsakerna till skolfrånvaro är många. Det kan handla om allt från trötthet och överdrivet datoranvändande till brist på självkänsla och självförtroende.¹⁰ Barn med neuropsykiatriska funktionsvariationer löper särskild stor risk för omfattande frånvaro, vilket främst förklaras av att eleven inte får rätt stöd eller anpassning för att kunna klara sin skolgång.¹¹ Även psykisk ohälsa i form av exempelvis oro, ångest och depression kan leda till en ökad skolfrånvaro.¹² Bland äldre tonåringar med hög skolfrånvaro finns ofta nedstämdhet eller depression med i bilden. Eleven får svårt att engagera sig i skolarbetet eller överhuvudtaget ta sig till skolan.¹³

Åtgärder mot skolfrånvaro och främjande av skolnärvaro

Arbetet med skolfrånvaro kan delas in i två kategorier: åtgärdande och förebyggande.

Enligt forskningen kräver arbetet med att åtgärda skolfrånvaro att man upptäcker tidigt, kartlägger, utreder och åtgärdar, samt samverkar.¹⁴ Det är viktigt att skolfrånvaron upptäckts tidigt och att agerande sker så fort minsta tecken på vantrivsel eller problem upptäcks hos en elev.¹⁵ För att frånvaron överhuvudtaget ska kunna uppmärksammas krävs det däremot att skolan har en fungerande elevhälsa och inarbetade rutiner kring frånvarorapportering. När hög skolfrånvaro väl har identifierats måste den hanteras olika beroende på om problembilden återfinns i hemmet eller skolmiljön.¹⁶ Ofta krävs en noggrann utredning för att ta reda på orsaken till frånvaron. Utredningen ska sedan ligga till grund för vilka metoder och angreppssätt som ska användas för att på bästa sättet lösa problemet.

Främjandet av skolnärvaro handlar däremot i hög grad om att skapa goda relationer både elever sinsemellan och mellan elever och skolpersonal.¹⁷ Skolmiljön måste präglas av trygghet och studiero. Elever måste ha eget inflytande och vara delaktiga i sin egen

⁸ Utbildningsdepartementet. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. SOU 2016:94

⁹ Hjern, A. m.fl. (2013). Barn som anhöriga: Hur går det i skolan?. Nationellt kompetenscentrum anhöriga; Utbildningsdepartementet. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. SOU 2016:94; Kiesel, L., Piescher, K. & Edleson, J. (2016). The relationship between child maltreatment, intimate partner violence exposure, and academic performance. *Journal of Public Child Welfare*, 10(4), 434–456.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Skolinspektionen. (2016). Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro

¹² Socialstyrelsen. (2019). Stöd till riktade insatser inom området psykisk ohälsa. Slutrapport.

¹³ Utbildningsdepartementet. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. SOU 2016:94

¹⁴ Skolinspektionen. (2016). Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro s. 11

¹⁵ Vibeke Fleischer. (2020). Jag vill inte gå till skolan: om problematisk skolfrånvaro hos barn och unga. Studentlitteratur: Lund.

¹⁶ Skolinspektionen. (2016). Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro

¹⁷ Gren Landell, M. (2018). Främja närvaro: Att förebygga frånvaro i skolan. Natur & Kultur: Stockholm.

situation. För att detta ska fungera i praktiken måste eleverna få stöd, tid och känna sig lyssnade på.¹⁸

Även samverkan mellan relevanta aktörer är en framgångsfaktor för att förhindra skolfrånvaro.¹⁹ De komplexa orsakerna som ofta finns till hög skolfrånvaro kräver att flera aktörer, såsom skola, socialtjänst och BUP, involveras för att hitta lösningar.²⁰ Men samverkan är svårt. Organisatoriska utmaningar och en bristande kunskap om varandras verksamheter och ansvar försvårar ofta samarbetet.²¹

1.2 Utvärderingsuppdraget

Syftet med utvärderingen är att ge en bild av vilka resultat som åstadkommit inom sex projekt som tagit del av VGR:s sociala investeringsmedel. Det handlar inte om att göra sex enskilda utvärderingar av projekten, utan att, från ett helhetsperspektiv, visa vad som åstadkommit inom projekten gällande samverkan och resultat för målgruppen, samt förklara varför resultaten åstadkommit och vilka förutsättningar som finns för långsiktig organisatorisk förändring. För att kunna skapa en sådan helhetsbild har utvärderingen anammat en metodologisk kvalitativ ansats och gjort en fördjupad analys av varje projekt.

Utvärderingens metod

För att få en bild av vilka resultat som projekten har åstadkommit samt vad som kan förklara resultaten har utvärderingen tagit utgångspunkt i fem huvudsakliga frågeställningar:

- Vilka är projektens problembeskrivningar och utgångslägen?
- Hur ser projektens genomförande ut?
- Vilka är projektens resultat och effekter?
- Vad förklarar projektens resultat och effekter?
- Vilka förutsättningar påverkar projekten?

Datainsamlingen har kombinerat flera olika metoder.²² Inledningsvis genomförde Oxford Research intervjuer med medarbetare på VGR som på olika sätt arbetar med sociala investeringsmedel, för att få en tydligare bild av syftet och visionen med medlen. Parallellt genomförde vi en digital workshop med insatsernas projektledare med fokus på att förankra utvärderingen och få en bild av projektens bakgrund och målsättningar. Vi

¹⁸ Utbildningsdepartementet. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. SOU 2016:94 s. 174

¹⁹ Utbildningsdepartementet. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. SOU 2016:94, s. 295

²⁰ Ibid.; Ek, H., Isaksson, J., Eriksson, R. (2017). Professioner, makt och samverkan mellan myndigheter - Socialtjänstens, skolans och BUP:s arbete med ungdomar som inte går till skolan. I: *Socialvetenskaplig tidskrift* 2017:1: 59-77; Childs, J., Grooms, A.A. (2018). Improving school attendance through collaboration: a catalyst for community involvement and change. In: *Journal of education for students placed at risk (JESPAR)*. 23:1-2, 122-138.

²¹ Skolinspektionen. (2016). Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro

²² En mer utförlig genomgång av utvärderingens metoder återfinns i Bilaga A

intervjuade även projektledarna enskilt. Inom varje projekt genomförde vi därefter enskilda intervjuer med representanter från projektens styrgrupp. För att förstå arbetssätten genomförde vi fokusgrupper med de medarbetare i varje projekt som arbetar direkt med målgruppen. Oxford Research bedömer att denna datainsamling har uppnått en mättnad och ger en heltäckande bild av projektens genomförande och resultat.

Slutligen intervjuade vi vårdnadshavare till elever som tagit del av insatserna in tre olika projekt. Dessa intervjuer kan inte anses vara representativa. Dels då enbart två vårdnadshavare per projekt intervjuades, dels eftersom samtliga föräldrar som intervjuats varit resursstarka, vilket vi bedömer troligtvis påverkat deras förutsättningar att ta del av projektens insatser. Intervjuerna med vårdnadshavare har bidragit till narrativ och exempel om vilka resultat insatserna skapat för målgruppen. För att ge en mer heltäckande och representativ bild av resultaten har utsagorna kompletterats av observationer från fokusgrupperna.

Utvärderingens preliminära resultat presenterades för både VGR och insatsernas projektledare vid digitala seminarier i mars 2021.

2. Projektens syften och målsättningar

I detta kapitel presenterar vi de projekt som ingår i utvärderingen, den problematik som utgör anledningen till att de sökt sociala investeringsmedel samt projektens förändringsteori. Syftet med en förändringsteori är att visa hur själva förändringsprocessen logiskt sett ser ut. Förändringsteorin illustrerar hur aktiviteterna inom ett projekt är tänkta att leda till direkta prestationer och vidare bidra till resultat och långsiktiga effekter. Förändringsteorin bygger på aktiviteter som projekten planerar att genomföra eller har genomfört och vad vi förväntar att de ska leda till.

2.1 Sex projekt för att motverka skolfrånvaro

Projekten ska öka samverkan och etablera rutiner

De sex projekten drivs av sex olika kommuner/stadsdelsförvaltningar och har varierande målgrupper, budget och tidslinjer. Projekten lyfter och fokuserar på olika aspekter av skolfrånvaro, såsom den psykiska hälsans betydelse, språksvårigheter med mera. Samtidigt finns liknande arbetssätt och målsättningar. Enligt projektplanerna är de kortsiktiga målen för projekten att öka samverkan mellan involverade aktörer, etablera rutiner för att identifiera skolfrånvaro samt att öka ungas behörighet till gymnasiet. På längre sikt handlar målsättningarna om minskad psykisk ohälsa, lägre ungdomsarbetslöshet och att färre elever ska hamna i ett utanförskap. Projekten innehåller både förebyggande och åtgärdande insatser. De enskilda projekten presenteras i Tabell 1.

Tabell 1: VGR:s sociala investeringar för att motverka skolfrånvaro

Projektinformation	Primär målgrupp	Sekundär målgrupp	Syfte	Huvudsakliga arbetssätt
Bengtsfors kommun Med gemensamma krafter 2020-01-01 – 2022-12-31 Beviljat 7 395 711 kr	12-16 år (främst åk 7)	Vårdnadshavare, personal och ledning inom skolan, elevhälsan, socialtjänsten	Att minimera riskerna för skolmisslyckanden, utanförskap och ohälsa för barn med utländsk bakgrund.	Samlar närhälsan, elevhälsan, socialtjänstens IFO och språkstödjare som ger stöd på barnets och vårdnadshavares modersmål. Tar fram lärandematriser som underlag för att få elever och vårdnadshavare att förstå betydelsen av skolan.
Dals-Eds kommun Från utanförskap till innanförskap 2017-01-01 – 2020-06-30 (avslutat) Beviljat 3 000 000 kr	För- och grundskola	Vårdnadshavare, barnhälsa och elevhälsa, kommunens socialtjänst och personal och	Att skapa en systematik och struktur i arbetet med barns frånvaro i för- och grundskolan med tidig upptäckt och tidiga insatser.	Använde befintliga samarbetsytor för att utforma en arbetsgrupp med elevhälsan, samverkansgruppen inom Västbus och nätverk av för- och grundskolans IKT-coacher. Tog fram ett fungerande frånvarorapporteringsystem, skapade en särskild undervisningsgrupp, och använde sig av s.k. insatskoordinatorer, vilka har fungerat som

Projektinformation	Primär målgrupp	Sekundär målgrupp	Syfte	Huvudsakliga arbetssätt
		ledning inom förskola och skola		personliga mentorer till elever och som utgjort en länk mellan skola och familj.
SDF Majorna-Linné Samordnade insatser för ökad skolnärvaro ("Levla") 2018-01-01 – 2021-09-30 Beviljat 5 986 500 kr	12-13 år (Åk 6-7)	Vårdnadshavare, personal inom skola, primärvård och socialtjänst	Att öka skolnärvaron och måluppfyllelsen för målgruppen, samt att utveckla och tillämpa fungerande arbetssätt för hur man arbetar med dessa frågor.	Har skapat ett team med socialtjänst, specialpedagog och psykolog. Har kontakt med skolornas elevhälsa. Teamet arbetar direkt med familjer och tar en kartläggande, samordnande, drivande och stöttande roll för att hitta sätt att hjälpa eleverna.
SDF Norra Hisingen Norra Hisingens barn-team (Tipsteamet) 2019-04-01 – 2022-03-31 Beviljat 8 685 500 kr	10-12 år (Åk 4-6)	Vårdnadshavare och skolpersonal, fritidspersonal, personal inom IFO och primärvården	Att förbättra förutsättningarna för att alla barn ska lyckas i skolan samt öka den fysiska, psykiska och sociala hälsan och förebygga ohälsa.	Drivs av ett stort team (psykologer, socionomer, specialpedagog, fysioterapeut, osv.) som arbetar både aktivt utifrån olika professioner med individuella barn och förebyggande genom föreläsningar och informering. Skapar en helhetssyn på skola, hem, fritid genom individuella planer för barn med en frånvaroproblematik. Erbjuder föräldrastöd, föräldrautbildningar och familjebehandlare.
Tidaholms kommun "Närvaroteamet" 2018-0-401 – 2021-06-30 Beviljat 1 874 653 kr	13-15 år	Vårdnadshavare, berörd personal (t.ex. skolpersonal, fritidspersonal, elevhälsa)	Att stärka och stötta barn med en problematisk skolfrånvaro genom individanpassat stöd och utvecklade arbetssätt.	Har ett team med specialpedagog, socialpedagog och kurator som arbetar direkt mot eleverna. Koppling till ungdomsmottagningen. Bygger på befintliga rutiner hos elevhälsan. Bedriver enskild undervisning vid behov. Håller i sociala aktiviteter och individuella samtal med elever i relationsskapande syfte. Håller samtal med pedagoger och vårdnadshavare. Arbetar förebyggande och främjande i hela verksamheten.
Öckerö kommun Ökad elevnärvaro 2020-03-01 – 2022-12-31 Beviljat 2 295 683 kr	7-16 år	Elevhälsans personal, behandlare, närhälsa, personal i skolorna och socialtjänsten	Att arbeta förebyggande och stöttande för att öka skolnärvaron och minska psykisk ohälsa bland elever med hög skolfrånvaro.	Ett frånvaroteam med behandlare, specialpedagog etc. har formats. Utvecklar gemensamma rutiner kring arbetet med skolfrånvaro och frånvarorapportering. Tillgängliggör det befintliga stödet för vårdnadshavare. Stöttar elever med stor frånvaroproblematik.

Innan projekten har problematisk skolfrånvaro mötts av splittrade åtgärder

Utvärderingen visar att verksamheterna, innan projekten inletts, stått inför tämligen likartade utmaningar vad gäller elevers skolfrånvaro: Många barn och unga har inte varit närvarande i skolan, men har fallit mellan stolarna när det gäller att bemöta deras utmaningar och de grundläggande orsakerna till frånvaron. Verksamheterna ser att orsakerna till skolfrånvaro är komplexa. Familjer och elever har olika behov och förutsättningar att ta del av utbildningen i skolan. Inte sällan ligger kombinationer av faktorer bakom att en viss elev inte är närvarande. Psykisk hälsa, tidigare skolerfarenheter och behov av stöd i sitt lärande är exempel på faktorer som verksamheterna sett påverkar barns och ungas benägenhet att komma till skolan. I vissa områden i Göteborg framhäver respondenter problematiker såsom droger som en orsak till skolfrånvaro bland elever på högstadiet.

Innan projekten har arbetet mot skolfrånvaro i de aktuella kommunerna och stadsdelsförvaltningarna kännetecknats av splittrade åtgärder för elever med hög skolfrånvaro. Insatserna har varit organiserade utifrån olika sektors ansvarsområden istället för att ta utgångspunkt i familjernas, barnens eller de ungas sammansatta behov av stöd. Ansvaret för att rapportera och motverka skolfrånvaro och anpassa lärmiljön har främst legat hos skolorna och elevhälsan, där flera respondenter påpekar att det finns en brist på resurser. Socialtjänsten har främst arbetat med att motverka problematiker som är orsaker till skolfrånvaron, såsom drogmissbruk eller problem i hemmet, snarare än själva frånvaron. Vården har fokuserat på exempelvis utredningar av neuropsykiatriska funktionsvariationer. Ofta har aktörernas haft begränsade kunskaper om varandra och saknat kontaktytor till andra verksamheter.

Visserligen har skolan, socialtjänsten eller vården gjort insatser genom SIP eller Västbus, men de har inte varit koordinerade utifrån att skapa en helhet för individerna. Mycket ansvar har därför legat på elevernas vårdnadshavare att själva kartlägga, koordinera och söka olika typer av stöd för att avhjälpa sina barns höga skolfrånvaro. Där vårdnadshavarna inte har varit pådrivande berättar respondenterna att barn har fallit mellan stolarna.

2.2 Projektens förändringsteori

Inom ramen för utvärderingen har vi tagit fram en övergripande förändringsteori för de projekt som ingår i den sociala investeringen mot skolfrånvaro. Syftet med förändringsteorin är att avtäckta vilka förändringsprocesser som förväntas ske inom projekten. Även om de specifika aktiviteterna inom de enskilda projekten skiljer sig åt, har vi identifierat många gemensamma drag i vad projekten gör och vill åstadkomma. Vi ser att den logiska kedjan för hur projektens aktiviteter ska leda till både organisatoriska förändringar och förändringar för målgruppen kan redovisas på ett gemensamt sätt för de utvärderade projekten.

Samtliga projekt ser en utmaning i kommunens skolfrånvaro och tar utgångspunkt i att det saknas en fungerande samverkan mellan aktörer som ofta involveras när skolfrånvaron blir mycket hög. Rent överordnat handlar projekten därför om att motverka skolfrånvaro genom ökad samverkan. Den ökade eller förbättrade samverkan ska både leda till att verksamheterna kan erbjuda ett individuellt stöd till elever med hög skolfrånvaro och att verksamheterna arbetar mer generellt med att främja skolnärvaron genom förebyggande och främjande insatser.

Projekten förväntas leda till två huvudsakliga förändringsprocesser. För det första ska det ske en organisatorisk förändring. Den organisatoriska förändringen bygger på vedertagen kunskap om hur samverkan är viktig för att hantera skolfrånvaro. Det handlar om att verksamheterna tillsammans ska utveckla nya arbetssätt och metoder vilket leder till holistiska insatser för att minska skolfrånvaron. Som en följd av denna organisatoriska förändring förväntas förändringar kunna ske hos den målgrupp som tar del av de holistiska insatserna. Att projekten lyckas uppnå en organisatorisk förändring är alltså en förutsättning för att det även ska ske en förändring hos projektens målgrupp.

Projekten ska leda till organisatoriska förändringar hos verksamheterna

Projektens utgångspunkt är att genom definierade aktiviteter öka samverkan mellan verksamheterna och därigenom skapa holistiska insatser för att öka skolnärvaron. De holistiska insatserna förväntas alltså vara en effekt av projektens organisatoriska förändringar där samverkan förbättrats, verktyg tagits fram och team skapats. De aktiviteter, prestationer och resultat som förväntas leda fram till de holistiska insatserna kan delas in i två spår.

Det första spåret handlar om att aktörerna gemensamt ska arbeta förebyggande och åtgärdande mot skolfrånvaro. Detta förväntas ske genom att aktörerna utvecklar den organisatoriska kapaciteten för att tillsammans genomföra detta arbete. Kapaciteten är en förväntad konsekvens av tre övergripande aktiviteter:

- Att projekten skapar tvärfunktionella team som fokuserar på skolfrånvaro.
- Att projekten skapar konkreta handlingsplaner, stödmaterial och kunskapsmaterial.
- Att projekten erbjuder arbetslag och lärare stöd och utbildning kring hur skolfrånvaro kan förebyggas och motverkas.

Det andra spåret handlar om att skolans pedagoger ska arbeta med att främja närvaron i skolorna, även innan det finns en problematisk frånvaro. Detta kräver att pedagogerna kan, vill och förstår hur de ska arbeta med närvaro, samt vet vad som ligger inom deras ansvarsområde. Detta förväntas vara en konsekvens av att projekten skapar nya rutiner

kring frånvaroregistrering för att säkerställa att oroväckande skolfrånvaro kan identifieras, samt skapar rutiner kring ansvarsfördelning.

Projekten ska leda till minskad skolfrånvaro hos målgruppen

Den organisatoriska förändringen om att skapa holistiska insatser med samverkan som utgångspunkt är en förutsättning för att det ska ske någon förändring hos målgruppen. I linje med de sociala investeringsmedlens övergripande syfte, är projektens överordnade vision att fler unga ska klara målen i grundskolan och gymnasiet och därefter övergå till vidare studier eller arbetsmarknaden. Detta kräver en förändringsprocess hos både projektens primära målgrupp, alltså eleverna, och delar av den sekundära målgruppen, alltså vårdnadshavarna. Den förändring som projekten förväntas åstadkomma för målgruppen inom en mer överskådlig tidsperiod är att alla elever är närvarande i skolan och i förskolan.

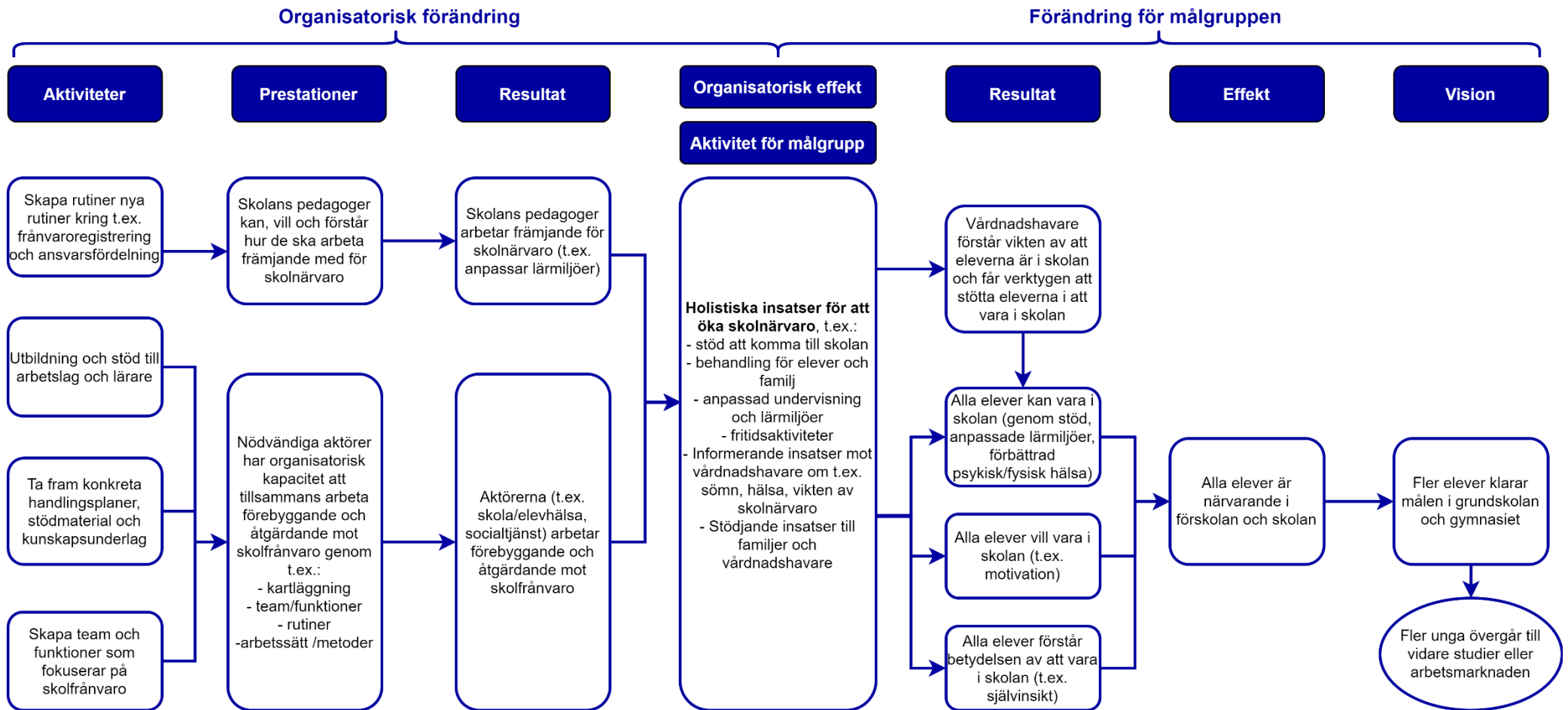
Att eleverna är närvarande i skolan förväntas ske som en följd av tre övergripande resultat:

- Eleverna kan vara i skolan
- Eleverna vill vara i skolan
- Eleverna förstår betydelsen av att vara i skolan.

För att eleverna ska *kunna* vara i skolan, behöver de tillgång till stöd, anpassade lärmiljöer, förbättrad psykisk och fysisk hälsa med mera. För att eleverna ska *vilja* vara i skolan måste de vara motiverade. För att eleverna ska *förstå betydelsen* av att vara i skolan måste de förstå utbildningens betydelse för deras framtid. Även vårdnadshavarna förväntas ha en roll i att eleverna kan, vill och förstår betydelsen av att vara i skolan. De måste därför också förstå vikten av att deras barn är i skolan och få tillgång till verktyg för att stötta eleverna att vara i skolan.

Dessa resultat, eller förändringar hos målgruppen, förväntas vara en följd av att verksamheterna implementerar de holistiska insatserna som utvecklats genom projekten. De holistiska insatserna förväntas ta ett helhetsgrepp om utmaningen genom att involvera relevanta aktörer och se till elevernas helhet i skolan, hemmet och fritiden. De förväntas vara individanpassade men kan innehålla element såsom stöd att komma till skolan, anpassad undervisning och lärmiljöer, fritidsaktiviteter, stödjande insatser till vårdnadshavare, utredning och behandling samt informerande insatser för vårdnadshavare om exempelvis sömn, hälsa och vikten av skolnärvaro.

Figur 1: Projektets förändringsteori

3. Huvudsakliga iakttagelser

Sammantaget visar utvärderingen att projekten har lyckats skapa nya sätt att samverka vilket lett till holistiska insatser som främjar skolkärvaren på behovsanpassade sätt. Vi konstaterar att insatserna haft önskade effekter för deltagarna, även om det är svårt att påvisa några generella kvantitativa förändringar i skolkärvaren. Samtidigt ser vi att hållbarheten i projektens effekter varierar, alla insatser kommer enligt vår bedömning inte att fortsätta efter att projektperioden avslutats.

I detta kapitel utvecklar Oxford Research våra huvudsakliga iakttagelser från utvärderingen och redovisar våra belegg för vår bedömning av projektens resultat. Kapitlet har tre huvuddelar. Först beskriver vi vilka organisatoriska förändringar som skett inom projekten och hur samverkan utvecklats inom verksamheterna. Därefter redovisar vi vilka förändringar som skapats för målgruppen. Avslutningsvis resonerar vi kring hållbarheten i projekten och vilka långsiktiga förändringar som kommer att finnas kvar efter att projekten avslutats.

3.1 Projekten har åstadkommit organisatoriska förändringar

Oxford Research bedömer att projekten har lett till två övergripande organisatoriska förändringar för verksamheterna. För det första har projekten genomgående uppnått målsättningen om att erbjuda holistiska insatser till målgruppen. Vi ser att de holistiska insatserna är en konsekvens av att projekten skapat tvärfunktionella team som utvecklat metoder för att främja skolkärvare, rutiner för att stärka närvaroregistreringen och verktyg för att kartlägga individuella elevers behov från ett helhetsperspektiv.

För det andra har projekten medfört en ökad samverkan mellan aktörer och verksamheter. Verksamheterna har behövt samverka för att kunna genomföra de planerade aktiviteterna, då ett helhetsgrepp kräver flera funktioner och kompetenser. Trots svårigheter såsom olika perspektiv på vad som är rätt behandling har kommunikationen och kunskaperna ökat på flera nivåer, vilket medfört att befintliga stuprör mellan verksamheterna delvis har börjat luckras upp inom samtliga projekt. Inom ramarna för projektarbetet kan Oxford Research därför konstatera att samverkan mellan deltagande verksamheterna har ökat i jämförelse med innan projekten vilket medfört att de åtgärder som möter målgruppen inte längre är splittrade.

Det finns flera generella förklaringar till att projekten har åstadkommit organisatoriska förändringar. Framgångsfaktorerna och hindren redovisas i Tabell 2.

Tabell 2: Framgångsfaktorer och hinder för organisatorisk förändring

Framgångsfaktorer för organisatoriska förändringar	Hinder för organisatoriska förändringar
<ul style="list-style-type: none"> + Projekten har rekryterat skickliga medarbetare med erfarenhet av hur man samverkar. + Teamen har haft en god sammansättning och kombination av kompetenser, vilket gjort det möjligt för dem att genomföra och förankra kartläggningar och nå ut till olika verksamheter. + Teamen har arbetat flexibelt och anpassligt när de utvecklat sina arbetssätt. + Samlokalisering, det vill säga att teamet har suttit på samma plats, har underlättat kommunikationen och transparensen inom teamen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Svårigheter att rekrytera medarbetare i projektens uppstartsfas och personalomsättning när projekten väl påbörjats har fördröjt arbetet och försvårat utvecklingen av samverkan. - Sekretesskrav som gjort det svårt för medarbetarna att dela information om eleverna. - Olika problembilder på team- eller styrgruppsnivå har påverkat arbetssättens utveckling.

Projekten har upprättat tvärfunktionella team

Oxford Research konstaterar att det inom samtliga projekt har upprättats tvärfunktionella team som arbetar med att främja och åtgärda skolfrånvaro i kommunen eller stadsdelsförvaltningen. Tvärfunktionella team utgörs av arbetsgrupper med fler professioner och därmed kompetenser representerade, såsom specialpedagog, sjuksköterska och kurator. Teamen har utformats på olika sätt och det skiljer sig mellan projekten vilka funktioner som ingår. Teamen består av allt från två till över tio medarbetare. När det gäller specifika funktioner ingår det i samtliga team antingen en specialpedagog eller speciallärare. I fyra team finns även en skolkurator eller skolpsykolog alternativt en psykolog från vården. Socialförvaltningen representeras i två projekt av socionomer, men även familjebehandlare och fältsekreterare ingår i två andra team. Gemensamt för teamen är dock att de består av olika funktioner med olika kompetenser för att kunna bemöta olika typer av behov (Tabell 3). Som en respondent uttrycker:

”Det har varit en framgång för eleverna att olika kompetenser har kunnat mötas och hitta nya helhetslösningar”

Genomgående anser respondenterna att teamen innehåller relevanta kompetenser för att kunna arbeta enligt projektets syfte. Kombinationen av funktioner anses vara välfungerande. Respondenter från tre projekt påpekar dock att de gärna hade sett att BUP, som enbart är representerat i Norra Hisingens projekt Tipsteamet, hade kunnat inkluderas i projektet och teamet. De menar att det hade underlättat att barnen kunnat ha en direkt kanal till att få stöd på specialistnivå.

Teamen kan bestå av både medarbetare som arbetar med projektet på heltid och på deltid. I vissa fall är medarbetarna kopplade till de medverkande verksamheterna, medan de i

andra fall har rekryterats specifikt till projektet. Inom två projekt har teamet dessutom en gemensam fysisk lokal att utgå ifrån, där de genomför möten och arbetar dagligen.

Tabell 3: Funktioner som ingår i projektens team

Projektägare	Funktioner i teamet
Bengtsfors	Specialpedagog, skolkurator, beteendevetare, språkstödare
Dals-Ed	Speciallärare, insatskoordinator
Majorna-Linné	Specialpedagog, socionom, psykolog
Norra Hisingen	Specialpedagog, skolpsykolog, socionom, fältsekreterare, psykolog på BUP, fysioterapeut
Tidaholm	Speciallärare, socialpedagog, skolkurator
Öckerö	Specialpedagog, familjehandlare, elevsamordnare, förskolelärare

En annan viktig faktor i teamens roll är att de – till skillnad från verksamheterna i stort – har i uppdrag att arbeta specifikt med skolfrånvaro. Medan skolor, socialtjänst och vårdcentraler har mycket breda uppdrag, kan teamen uteslutande fokusera på att främja närvaron på olika sätt. Enligt fokusgrupperna blir detta en avlastning för skolorna och elevhälsan, som tidigare haft det största ansvaret för en elevs skolfrånvaroproblematik. Skolor har visserligen exempelvis kunnat koppla in socialtjänsten vid behov, men ofta har det funnits ett gap mellan förväntningarna och vad socialtjänsten har haft möjlighet att göra. Framför allt anser respondenterna att det saknats en naturlig samverkan mellan verksamheterna samt en funktion som tar ansvar för att koordinera insatserna. Vi ser att detta har kunnat åtgärdas genom de team som upprättats av projekten och den samverkan som uppstått mellan verksamheterna med teamet som koordinerande nav.

Projekten har utvecklat metoder för att främja skolnärvaro

Respondenterna anser genomgående att det förebyggande och främjande arbetet är en viktig del av att motverka skolfrånvaro, då det är enklare att få tillbaka eleverna i skolan om problematiken hanteras innan den har blivit för långvarig. Utvärderingen visar att det förebyggande arbetet har varit en del av samtliga projekt, men att det har fått olika mycket utrymme.

Ett vanligt sätt som projekten arbetat förebyggande är genom föreläsningar, vilket samtliga projekt har arbetat med på olika sätt. Föreläsningar som riktar sig mot föräldrar har exempelvis handlat om sömn, elevernas mående och orsaker till skolfrånvaro. Samtliga projekten har även arbetat med att kompetensutveckla skolpersonal i att förebygga skolfrånvaro genom föreläsningar och informell kunskapsdelning vid exempelvis möten. I ett projekt har andra förebyggande insatser för att fånga problematiken i ett tidigt skede varit

att se till att frågor om skolfrånvaro, sömn, mående med mera blivit en naturlig del av utvecklingssamtalen mellan lärare och föräldrar:

”Vi har skapat rutiner på skolan och har en stående punkt vid alla möten där vi pratar om närvaro och andra förebyggande frågor såsom sömn”

Projektet har även riktat sig direkt till eleverna i det förebyggande arbetet. Deltagarna i en fokusgrupp förklarar exempelvis hur de arbetar med elevernas hälsa och motivation genom schemalagda fysiska rörelsepass. En annan fokusgrupp framhäver hur de i sitt projekt skapat en studieverkstad på skolan för att kunna nå elever tidigt.

Även om det förebyggande arbetet har varit en del av samtliga projekt, konstaterar Oxford Research att det har tagit sig olika uttryck. Ett projekt har inkluderat individer i teamet som enbart haft i uppdrag att driva det förebyggande arbetet. Men i de övriga projekten har det varit en del av medarbetarnas samlade uppgifter. Det förebyggande arbetet har däremot medverkat till att öka samverkan, främst mellan projektteamen och skolornas elevhälsa, då det funnits gemensamma aktiviteter att samlas kring. Att projektet samverkat med skolorna för att utveckla ett förebyggande arbete har dessutom lett till att skolor själva valt att fortsätta arbetet utanför projektets ramar:

”Vi upplever att skolan har fått upp ögonen för att arbeta med och utveckla arbetssätt för närvaroarbete, vilket kommer gynna både eleverna och skolan i det långa loppet.”

Projektet har utvecklat rutiner för att stärka närvaroregistreringen

Enligt respondenterna är en fungerande närvaroregistrering en förutsättning för att kunna identifiera vilka elever som riskerar att få en hög skolfrånvaro och kunna erbjuda ett riktat stöd. Åtminstone tre projekt har erfarit i sin inledande fas att kommunernas närvarorutiner varit bristfälliga och att det saknats tydliga riktlinjer för skolpersonalen. Dessa projekt har därför inledningsvis och parallellt med det övriga utvecklingsarbetet fokuserat på att skapa rutiner för närvaroregistrering eller säkra att befintliga rutiner följs av berörda skolor. I ett av projekten beskriver respondenterna exempelvis hur de behövt lära skolorna att använda befintliga verktyg på samma sätt och följa upp att de används dagligen.

Respondenterna ser att projektet kunnat utveckla de rutiner som funnits, även om alla respondenter inte anser att de kommit i mål ännu. Utvecklingen av närvarorutinerna har behövt ske i nära samverkan med skolorna och respondenterna upplever att skolorna har tagit uppgiften på allvar. De utvecklade närvarorutinerna har dessutom lett till att det blivit enklare för skolorna att identifiera elever med oroande frånvaromönster och koppla in projektets team i ett tidigare skede innan problematiken blivit allvarlig.

Projekten har utvecklat verktyg och arbetssätt för att kartlägga individer med skolfrånvaro

Utvärderingen visar att en viktig del av samtliga projekt har varit att utveckla verktyg och arbetssätt för att hantera hög skolfrånvaro på individnivå. En viktig del av dessa arbetssätt är att kartlägga elevernas behov. Dessa kartläggningar fungerar vanligtvis som utgångspunkt för åtgärder. Fokusgrupperna i fyra olika projekt beskriver olika arbetssätt som har utvecklats för att kartlägga elever med hög skolfrånvaro och hur samverkan ser ut mellan involverade verksamheter:

”Vi har skapat en frånvarotrappa eller åtgärdstrappa där elevhälsan söker hjälp från insatskoordinatören efter misslyckade insatser från skolan. Det är tydligt vem som ska agera och när. Insatskoordinatören kartlägger då alla tre perspektiv: familj, skola, elev. Utifrån kartläggningen rekommenderar insatskoordinatören exempelvis insatser eller har samverkansmöten med BUP och socialtjänsten. Det här arbetssättet har gjort att vi inte tappar elever. Elever har annars en tendens att falla mellan stolarna eftersom man tror att en annan instans gör jobbet.”

”Skolan – eller ibland en vårdcentral – kontaktar oss när de ser att det finns en skolfrånvaroproblematik. Med hjälp av en arbetsplan avgör vi om eleven är teamets uppdrag eller om barnet behöver lotsas vidare. Om det är vårt ansvar gör socionomen och specialpedagogen tillsammans en uppstartande kartläggning med eleven, skolan och föräldrarna. Om det finns oro för psykisk hälsa är även psykologen med. Teamet gör sedan en gemensam analys som återges till eleven och föräldrarna. Delar av den återges också till skolan. Med utgångspunkt i kartläggningen bestämmer vi vilka åtgärder som behövs. Det ser olika ut beroende på elev, familj och skola.”

”Skolan hör av sig och vi gör en kartläggning när föräldrarna gett sitt samtycke. Psykologen gör kartläggning med barnen och socionomen med föräldrarna. Bägge är med på möten med skolan, där vi pratar med elevhälsoteamet och barnets mentor. Sedan gör vi en sammanställning som vi rapporterar tillbaka till elevhälsoteamet och föräldrarna på ett möte. När analysen är gjord börjar insatserna, vilka kan se väldigt olika ut.”

”Ibland identifierar vi ärenden själva, ibland får vi in det från elevhälsoteamet. Då håller vi ett möte med elever och föräldrar. Om de tackar ja till hjälp gör vi en kartläggning från ett helhetsperspektiv med skola, fritid och hem. Vi presenterar det för eleven, föräldrarna och elevhälsoteamet.”

Till slut bestämmer vi vilka åtgärder som ska sättas in och vem som ska göra vad. Ofta ansvarar vi i teamet för många av åtgärderna.”

Som citaten visar är kartläggningsprocessen ett viktigt första steg för att kunna erbjuda eleverna och deras familjer holistiska insatser och åtgärder för att motverka skolfrånvaron. Kartläggningarna tar ett helhetsgrepp om elevens problematik genom att undersöka deras liv i skolan, på fritiden och i hemmet. Här är samverkan ett viktigt element. Förutom att olika funktioner inom teamen samverkar, finns ett nära samarbete mellan teamet och skolorna, särskilt elevhälsoteamen.

Kartläggningarna sker på strukturerade sätt med tydligt fördelade ansvarsområden mellan de aktörer och funktioner som medverkar. Fokusgrupperna har också påpekat att både själva kartläggningsprocessen och de tydligt fördelade ansvarsområdena utgör nya arbetsätt som utvecklats inom ramen för projekten. Medan det tidigare har varit svårt för exempelvis elevhälsoteamen att veta vem de bör kontakta och i vilket skede av en frånvaroproblematik de behöver inkludera andra aktörer, finns det nu etablerade rutiner och processer för hur samverkan sker, vilket säkrar att barnen inte faller mellan stolarna.

Teamen arbetar aktivt och koordinerande med holistiska insatser

Oxford Research konstaterar att samtliga projekt har utvecklat holistiska insatser som består av åtgärder för att motverka skolfrånvaro anpassat till elevernas enskilda behov. Att insatserna är holistiska innebär att de inkluderar olika typer av åtgärder som tar utgångspunkt i kartläggningens helhetsbild av eleven. Typiskt är teamet ansvariga för att de holistiska insatserna genomförs i samverkan med andra aktörer. Själva åtgärderna kan vara allt från att anpassa läromiljöer, till utredningar om neuropsykiatriska funktionsvariationer, stöd till föräldrar, och att hitta nya fritidsaktiviteter till eleven.

Utvärderingen visar att teamen har två roller i att genomföra de holistiska insatserna. Dels tar medarbetarna ofta själva en aktiv roll i att få eleverna att vara i skolan. Dels har teamet en koordinerande roll i förhållande till de åtgärder och insatser som de inte ansvarar för. Vi ser att teamen i samtliga projekt arbetar mycket aktivt med att få eleven att gå i skolan. Rent praktiskt kan det handla om att medlemmar i teamet hämtar eleverna och skjutsar dem till skolan, finns med i klassrummet och håller daglig kontakt med eleven. Det kan även handla om regelbundna samtal mellan eleven och teamets psykolog eller kurator. Men även att teamet agerar som en länk mellan skolan, eleven och hemmet, som håller vårdnadshavare uppdaterade på situationen:

”Vi kan snabbt och smidigt kontakta familjen om en elev inte kommit till sina lektioner under dagen. Denna samverkan som gett kortare avstånd mellan föräldrar, elever och klassföreståndare är ett resultat av projektet.”

Teamets koordinerande roll handlar både om att pådriva att de åtgärder som föreslagits i kartläggningen faktiskt blir av och att regelbundet följa upp med elever och vårdnadshavare. De åtgärder där teamet inte ansvarar för genomförandet varierar stort och involverar typiskt flera olika verksamheter. Åtgärderna som sätts in i skolan kan exempelvis inkludera särskilda undervisningsgrupper där eleverna får vara i ett mindre sammanhang med anpassat schema. Enligt fokusgrupperna har teamet i samtliga projekt en roll i att säkra att skolorna anpassar lärmiljöerna och hittar lösningar som fungerar för den enskilda eleven. Teamet kan exempelvis också stötta vårdnadshavare i att söka hjälp hos BUP och socialtjänsten och tar ofta en koordinerande roll för åtgärderna:

”Skillnaden för familjerna är att det finns en analys och sammanfattning klar när de söker vidare hjälp hos BUP och socialtjänsten. Vi i teamet har en sammanhållande funktion när andra kommer och går.”

Trösklarna för kommunikation har minskat och stuprör har delvis luckrats upp, men samverkan är en utmaning

Oxford Research konstaterar att den samverkan som har utvecklats genom de tvärfunktionella teamens gemensamma arbete har minskat trösklarna för kommunikation bland de aktörer som deltar i projektet. En respondent framhäver att den samverkan som tidigare funnits mellan verksamheterna främst varit på chefsnivå, men att den inte sipprat ned genom resten av organisationen. De anser vidare att projektet har gjort att samverkan har blivit mer självklart även på andra nivåer och att kunskapen om andra verksamheter har ökat.

Medlemmar som representerar samtliga projektens styrgrupper berättar att de numera har en bättre kunskap om vem på en annan förvaltning de bör kontakta i olika ärenden, samt att deras kunskaper om vad andra aktörer har möjlighet att göra har förbättrats. Detta gäller även personer som inte arbetar direkt med projektet. En respondent beskriver den förbättrade kommunikationen och kunskapen som att de har *”...hittat bryggor till varandra som vi inte hittat annars”*.

Samtidigt framhäver respondenter och fokusgrupper från fem av projekten att det varit en utmaning att utveckla samverkan. Utmaningarna har sett olika ut. I två projekt har det handlat om att aktörer inte medverkat i projektet i den mån det var tänkt från början. I åtminstone tre projekt har medarbetarna inom teamet haft olika perspektiv på hur de bör arbeta, vilket beskrivits i en fokusgrupp:

”Samverkan har inte alltid varit lätt. Vi har väldigt olika bilder av när man ska behandla och hur man ska behandla. Det är berikande att ha med olika perspektiv, men vi går ibland lite omlott och resonerar på olika sätt. Det

innebär att allt tar längre tid och vi kan ibland ha svårt att nå fram till en gemensam lösning direkt.”

Oxford Research konstaterar att projekten har bidragit till att samverkan har utvecklats på flera nivåer. Dels inom de tvärfunktionella teamen. Dels mellan teamen och omkringliggande aktörer och verksamheter såsom skolan, elevhälsan, socialtjänsten och primärvården. Dels på chefsnivå. Vi tolkar detta som en indikation på att de stuprör som funnits mellan deltagande aktörer delvis har luckrats upp genom att kommunikationen och kunskapen mellan verksamheterna har ökat – trots att det ibland har tagit längre tid eller varit svårare att utveckla arbetssätt och samverkan än förväntat.

Framgångsfaktorer och hinder förklarar organisatoriska förändringar

Oxford Research bedömer att de organisatoriska förändringar som skett inom ramen för projekten generellt har två huvudsakliga orsaker. Framgångsfaktorerna har handlat om att projekten rekryterat bra medarbetare som använt flexibla arbetssätt för att hitta fram till bra modeller för samverkan och arbetsfördelning. Hindren har däremot framför allt handlat om att rekrytering och personalomsättning som försvårat samverkan.

Goda rekryteringar och flexibla arbetssätt är projektens huvudsakliga framgångsfaktorer

Utvärderingen visar att projekten genomgående gjort goda rekryteringar av individer med rätt kompetens och erfarenheter för teamet. Medarbetare med olika funktioner har sett värdet av att utveckla gemensamma arbetssätt. Som en respondent uttrycker:

”Skickliga medarbetare med erfarenhet av hur man samverkar har varit en viktig anledning till att vi lyckats”

Teamen och verksamheterna har alltså som utgångspunkt varit intresserade i att öka samverkan och hitta gemensamma arbetssätt och lösningar. Teamen har dessutom arbetat med flexibla och anpassliga arbetssätt. Det innebär att själva utvecklingsarbetet inte har varit skuret i sten, utan projektet har gett möjlighet för teamen att utveckla och testa nya arbetssätt, metoder och verktyg och löpande förfinat det de utvecklat. Samtliga projekt har exempelvis löpande anpassat sina arbetssätt i kartläggningar tills de hittat det innehåll och den arbetsfördelning som de upplever som mest välfungerande.

Genomgående bedömer vi också att teamen har haft en god sammansättning och kombination av kompetenser, vilket gjort det möjligt för dem att förstå elevernas problematik och nå ut till olika verksamheter. Även om vissa projekt upplever att de saknar en funktion, såsom BUP, visar utvärderingen inga trender som pekar på att dessa projekt har lyckats sämre med att utveckla arbetssätt och metoder och erbjuda holistiska insatser än det projekt där BUP ingår.

Oxford Research ser också att samlokalisering, det vill säga att teamet har suttit på samma plats, varit en framgångsfaktor för samverkan mellan verksamheterna i de projekt där detta prioriterats. Det har underlättat kommunikationen internt i teamet att träffas dagligen, skapat mer transparens och förbättrat förutsättningarna för medarbetarnas samarbete.

Utmaningar med rekrytering, personalomsättning och interna samarbetssvårigheter har hindrat samverkan

Samtidigt som goda rekryteringar är en framgångsfaktor, har utmaningar rörande teamens medarbetare påverkat flera projekt. Svårigheter med rekryteringar i projektens uppstartsfas har gjort att insatserna inte utvecklats i den takt som ursprungligen planerats. Enligt respondenterna har personalomsättningar när projekten väl kommit igång dessutom lett till att vissa projekt tappat fart och momentum. Dels då det påverkat projektens arbete med att utveckla och förankra nya arbetssätt, dels då kartläggningar för elever har tagit längre tid än önskvärt.

Oxford Research ser också att utvecklingen av arbetssätten förhindrats av interna svårigheter att samarbeta på tvärs av sektorer och funktioner. Svårigheterna har varierat i grad och funnits på olika nivåer. Arbetet och samverkan har exempelvis påverkats av sekretesskrav, som gjort det svårt för medarbetarna i teamen att dela information om eleverna. Men även av att aktörerna har olika problembilder, antingen på team- eller styrgruppsnivå. Vi bedömer att dessa svårigheter är delvis kopplade till verksamheternas olika uppdrag, som trots god vilja kan orsaka målkonflikter som är svåra att lösa om medarbetarna samtidigt ska uppfylla sina grunduppdrag.

3.2 Projekten har åstadkommit effekter för deltagande elever och föräldrar

Enligt förändringsteorin är den organisatoriska förändringen som sker inom projekten en förutsättning för att projekten ska kunna erbjuda holistiska insatser som sedermera leder till en förändring för målgruppen. Oxford Research bedömer att holistiska insatser i samtliga projekt har gagnat både elever och vårdnadshavare i fem av projekten. Det sjätte projektet hade vid tidpunkten för utvärderingen inte börjat arbeta direkt med elever, varför det är för tidigt att se några resultat.

För elever har de holistiska insatserna lett till bättre mående, högre motivation och ett närmande till skolan. För vårdnadshavarna har det lett till att de bättre kunnat hantera orsakerna till skolfrånvaro och stötta deras barn i att närma sig skolan. Däremot ser vi att de önskade effekterna, alltså att alla (eller åtminstone fler) elever är närvarande i skolan till följd av insatserna, inte går att mäta statistiskt, vilket tyder på att projektens resultat är svåra att kvantifiera.

De generella framgångsfaktorer och hinder som förklarar varför insatserna har lyckats skapa förändring för målgruppen på individnivå, men haft svårare att göra avtryck på närvarostatistiken redovisas i Tabell 4.

Tabell 4: Framgångsfaktorer och hinder för effekter för målgruppen

Framgångsfaktorer för effekter för målgruppen	Hinder för effekter för målgruppen
<ul style="list-style-type: none"> + Projekten har gjort rätt saker och följer förändringsteorin. Dvs. att de genom organisatoriska förändringar och ökad samverkan kan erbjuda holistiska insatser till målgruppen. + Projekten har gjort saker på rätt sätt. De har hög kvalitet i genomförandet, utgår från elevernas behov och erbjuder neutrala mötesplatser. + Den digitala omställning till följd av covid-19 har ökat tillgängligheten för vissa av projektens insatser, såsom föreläsningar, samt gjort det enklare för barn att delta i undervisning utan att vara i skolan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Projekten har arbetat med en snävare målgrupp än planerat som ofta har en mer långvarig och komplex skolfrånvaro-problematik. - Covid-19 har medfört att vissa insatser behövs ställas in. - Sjukskrivningar har gjort problematisk frånvaro svårare att upptäcka. - Det har varit svårare för teamen att bygga upp tillit med familjerna utan att träffas fysisk, vilket bland annat gjort att insatserna tagit längre tid.

Enskilda elever kan och vill vara i skolan

Utvärderingen pekar på att deltagande elever gynnas av de holistiska insatser som genomförs inom ramen för projekten. Eftersom behovsbilden och orsakerna till skolfrånvaron varierar mellan eleverna ser även resultaten olika ut för olika individer. Genomgående visar utvärderingen att insatserna främst leder till att elever *kan* och *vill* vara i skolan. Indirekt ser vi att detta också påverkar elevernas förståelse av betydelsen av att vara i skolan.

Insatserna har lett till att de deltagande eleverna i högre grad har kunnat vara i skolan. Samtliga team har, tillsammans med skolorna, kunnat hitta sätt att anpassa lärmiljöerna till elevernas behov. Det kan handla om allt från särskilda undervisningsgrupper till olika anpassningar i elevernas klassrum. En vårdnadshavare beskriver exempelvis hur deras barn har fått en specialanpassad bänk som gör tiden i klassrummet mindre stressig.

Utvärderingen visar också att det är vanligt att eleverna mår bättre både psykiskt och fysiskt till följd av stödet, vilket också främjar deras möjligheter att kunna vara i skolan. Det kan handla om allt från att de genom utredningar har fått en diagnos och behandlingsplan, till att de får stöd att börja på fysiska fritidsaktiviteter, till att de får hjälp att komma ur ett missbruk.

”Vi har hittat strukturer och veckoscheman som fungerar. Min son har slutat röka. Han mår bättre och har fått verktyg att hantera sina

koncentrationssvårigheter. Nu är han i skolan tre dagar i veckan med en speciallärare. Han har sökt till gymnasiet. Han har även blivit mer harmonisk. Teamet är en stor anledning till att vi kommit så långt. De behövs!”

Gällande elevernas vilja att vara i skolan visar intervjuer med vårdnadshavare och fokusgrupperna att insatserna lett till att eleverna har fått bättre självförtroende och ökad motivation. De känner sig sedda och lyssnade på i högre grad. En vårdnadshavare beskriver på följande sätt hur ett av projektets insatser bidrar till deras barns vilja att vara i skolan:

”Det har börjat lossna för min son nu. Han känner att något händer - att fokuset ligger på att hjälpa honom. Innan tyckte han mest det var en massa tjat. Nu har han ett helt annat engagemang för skolan. Han gör läxorna och tycker inte det är lika kämpigt. Han är motiverad.”

Av respondenternas beskrivning framgår det att många elever som tagit del av projektets insatser har närmat sig skolan på något sätt. Beroende på deras utgångspunkt kan närmandet betyda olika saker för deras närvaro. Exempelvis berättar en vårdnadshavare hur deras barn gått från att tidigare ha 25 procent frånvaro till att i år ha haft full närvaro. En annan vårdnadshavare förklarar hur deras barn utvecklats från att knappt ha varit i skolan alls under flera år till att idag vara närvarande tre gånger i veckan. Dessa resultat speglas i fokusgruppernas berättelse av hur närvaron ökat:

”Det verkar som att flera av de vi arbetar med återgår till skolan, även om det inte är 100 procent. Många har ökat närvaron och fått en anknytning till skolan igen”

Även elevernas resultat har förbättrats. Respondenter i två fokusgrupper framhäver exempel på hur deltagande elever gått från att vara hemma till att gå ut nionde klass med godkända betyg och söka till gymnasiet:

”Vi ser olika resultat beroende på barnens problematik. Men vi upplever allmänt ett gott resultat, särskilt bland de elever som inte har haft den mest allvarliga problematiken. Där har utvecklingen varit snabb. Många elever har gått från inga betyg till bra betyg”

”Vi hade till exempel en elev med social fobi i sjuan som gick i särskild undervisningsgrupp och gick ut nian med fullständiga betyg för att söka till gymnasiet”

Fokusgrupperna påpekar också att effekterna för eleverna kan anses vara framgångsrika på individnivå även om det inte inneburit att eleverna har full närvaro. Att en elev

exempelvis gått från att inte ha varit i skolan på flera år till att ha en närvaro på någon dag i veckan anser de som en positiv utveckling, trots att eleven inte har full närvaro eller bedöms kunna klara av skolans krav:

”En elev som varit helt hemmasittande, deprimerad och självmordsbenägen har nu en närvaro på 15 procent och mår bättre utan självmordstankar. Hen kommer ju inte få betyg, men familjen är väldigt nöjda med resultatet eftersom deras barn mår så mycket bättre.”

Vårdnadshavare har fått stöd och avlastning

Utvärderingen visar också att projekten skapat effekter hos elevernas vårdnadshavare. Vårdnadshavarna har fått en bättre förståelse av vikten av att eleverna är i skolan. Men framför allt har vårdnadshavarna fått stöd och avlastning i att hantera sitt barns frånvaro och orsakerna till det.

Projekten har särskilt bidragit till vårdnadshavarnas förståelse för vikten av att eleverna är i skolan genom sitt förebyggande arbete. Här berättar fokusgrupperna att föreläsningar för föräldrar har nått ut med information om konsekvenserna av skolfrånvaro. I ett projekt har arbetet med att öka vårdnadshavarnas förståelse för skolan även varit en del av det åtgärdande arbetet. Här har språkstödjare tagit direkt kontakt med föräldrarna vid hög skolfrånvaro och kunnat kommunicera direkt på föräldrarnas modersmål utan att barnen behövt agera tolk. Fokusgruppen anser att detta bidragit till att ökat vårdnadshavarnas medvetenhet om hur skolan fungerar och vikten av elevernas närvaro.

Genom teamen och det åtgärdande arbetet har vårdnadshavarna fått stöd och avlastning i att hantera sina barns frånvaro och orsakerna till det. En vårdnadshavare nämner exempelvis att de fått verktyg till att hantera deras barns mående och agerande i hemmet:

”Mitt barn tog slut på all sin energi när hon var i skolan vilket gjorde att hon fick utbrott och låsningar när hon till slut kom hem. Det påverkade förstås hemmasituationen en del. Teamet frågade mig om de kunde hjälpa och stötta mig i hur jag ska bemöta mitt barns utbrott hemma. Det var en sådan lättnad att de såg svårigheten och kunde ge mig verktyg. Det har gjort en enorm skillnad.”

Flera av vårdnadshavarna berättar hur stödet gett dem en stor avlastning då teamen tagit ansvar för att koordinera insatser. Vårdnadshavarna får stöd i att söka hjälp och insatser för sina barn och teamen koordinerar och följer upp de olika insatserna och håller kontakt med de olika verksamheterna. Vårdnadshavarna upplever att de får en avlastning i att hantera sina barns frånvaro och att de inte är ensamma i att försöka hitta lösningar. En vårdnadshavare uttrycker:

”För oss handlade om att förstå hur man skulle göra. Vi hade ingen erfarenhet av situationen. Det var en otrolig tröst att komma till människor som hade erfarenheterna att hjälpa och kunde göra en 'reality check'. De tog tag i situationen och började reda ut i den, vilket lättade på vår ångest. Det finns hjälp att få!”

En annan sammanfattar kort:

”Vi har kunnat fokusera på att vara föräldrar.”

Samtliga vårdnadshavarna som intervjuats upplever att deras tidigare dialog med skolan varit bristfällig, antingen för att barnets utmaningar varit för stora eller för att de inte har kommit till uttryck genom exempelvis sämre resultat. Detta perspektiv bekräftas av fokusgrupperna. Flera vårdnadshavare berättar att de känt att skolan inte har haft viljan eller resurserna att hantera barnets frånvaro. Trots möten och åtgärdsplaner anser de inte att skolan prioriterat att hitta lösningar och hjälpa barnet och familjen vidare.

Här upplever vårdnadshavarna att teamen har kunnat hjälpa till att styra upp dialogen med skolan. Teamen har haft en drivande roll, och deras närvaro vid möten och uppföljning har lett till att skolorna har implementerat åtgärder som tidigare inte kommit till stånd. Detta har också medfört att tilliten mellan skolan och vårdnadshavarna förbättrats. Vårdnadshavarna upplever att skolan lyssnar på dem mer sedan teamen blev involverade.

”Vi har ett möte inför varje möte med skolan. Går igenom vad de sade sist och vad vi ska fokusera på. Det har skapat en effektivitet. Plötsligt blir våra möten med skolan inte bara protokollförda och försvinner. Teamet släpper det inte.”

”Teamet har pratat och kommunicerat och varit en neutral part som kunnat leda dialogen. Det har varit bra med en neutral part som leder dialogen. De har tryckt på och det har faktiskt skett konkreta förändringar och anpassningar i skolmiljön.”

Slutligen visar utvärderingen att teamen bidragit till att sänka trösklarna och hjälpa vårdnadshavarna att söka den hjälp som barnen har rätt till. Enligt fokusgrupperna upplever många vårdnadshavare ett stigma i att kontakta socialtjänsten eller BUP för hjälp med sitt barns skolfrånvaro och underliggande utmaningar. De känner ofta att det är ett misslyckande för dem som föräldrar att de inte kunnat hantera problematiken själva. Fokusgrupperna påpekar också att det bland vissa vårdnadshavare kan finnas en misstänksamhet mot aktörer som socialtjänsten och BUP. Teamen har här kunnat bidra med kunskap om både vårdnadshavarnas och barnens rättigheter, vilka stöd som finns att tillgå och hur man

går tillväga för att söka stödet. I och med detta har de har hjälpt till att avdramatisera och tillgängliggöra tjänster som kan hjälpa vårdnadshavarna och deras barn.

Inga statistiska indikationer på att projekten bidragit till minskad frånvaro på generell nivå

Trots att utvärderingen visar tydliga tecken på att projekten lett till skillnader från de individer som tagit del av insatserna – både elever och vårdnadshavare – ser vi inte att några av projekten har lett till några tydliga skillnader i närvarostatistiken. Projekten har inte kunnat visa upp att det hittills gått att se några förändringar i närvaron överlag inom de skolverksamheter som är föremål för insatser inom projekten. En respondent berättar:

”Generellt kan vi inte säga något om större trender kring skolnärvaro, men det var inte heller projektets syfte. Däremot har teamet lyckats på individnivå med att öka skolanknytning, förbättrad mående och ge hopp.”

De effekter som utvärderingen påvisar på individnivå har, baserat på våra respondenters utsagor, inte gjort avtryck på närvarostatistiken. Andra resultat för målgruppen som handlar om bättre mående, högre motivation och skolnärmande syns alltså inte nödvändigtvis i det kvantitativa mätverktyg som projekten använt sig av. Vi ser dock inte att detta säger något om kvaliteten på de resultat som hittills åstadkommit för målgruppen genom projektens insatser. Däremot kan det säga något om kvantiteten, alltså hur många elever som har kunnat ta del av insatserna. Ju fler elever som insatserna når, desto större är sannolikheten att effekterna även kommer att synas på närvarostatistiken.

Framgångsfaktorer och hinder förklarar effekter för målgruppen

Oxford Research bedömer att det finns flera generella framgångsfaktorer som förklarar varför projekten har skapat resultat på individnivå. För det första har projekten följt förändringsteorin och åstadkommit de organisatoriska förändringar som redovisas i avsnitt 3.1. Det innebär att de utvecklat nya arbetssätt och rutiner som stödjer samverkan, uppriktat tvärfunktionella team och minskat trösklarna för kommunikation mellan verksamheterna. För det andra har projekten genomfört arbetet på ett sätt som fungerat bra – de har gjort saker på rätt sätt, haft hög kvalitet och tagit utgångspunkt i deltagarnas behov. För det tredje har covid-19 gjort vissa förebyggande insatser såsom föreläsningar för föräldrar mer tillgängliga, vilket främjat vårdnadshavarnas kunskaper och möjligheter att stödja sina barn.

Vi ser också att det finns flera anledningar till att de resultat som projekten åstadkommer på individnivå inte är synliga rent statistiskt. Oxford Research bedömer att en framträdande orsak är att målgruppen för åtminstone fyra projekt snävats in och att projekten fokuserat på elever med svåra frånvaroproblematiker, vilket gjort att projekten arbetat med färre deltagare än förväntat. Samtidigt har bristande närvaroregistreringsrutiner vid

projektens början försvårat identifikationen av elever i behov av stöd. Även covid-19 har påverkat möjligheterna att följa upp frånvaron.

Effekter för elever och vårdnadshavarna är främst ett resultat av lyckade organisatoriska förändringar

Projektens framgångsfaktorer förklarar varför projekten har åstadkommit resultat för enskilda elever och vårdnadshavare. Vi ser att den främsta anledningen till att projekten lyckats skapa resultat för målgruppen är att de genom organisatoriska förändringar och ökad samverkan tagit ett helhetsgrepp om enskilda elevers utmaningar genom de holistiska insatserna. Att projekten har bidragit till att målgruppen uppnått önskade resultat bedömer Oxford Research alltså kan förklaras av att de följer förändringsteorin. Detta innebär att de har genomfört de aktiviteter som planerats med utgångspunkt i befintlig kunskap om skolfrånvaro och levererat holistiska insatser som fungerar.

Oxford Research kan även konstatera att projekten fungerat bra i sin operativa verksamhet och har haft hög kvalitet i både kartläggningen och genomförandet av de holistiska insatserna. Teamen har genomgående haft ett fokus på elevernas behov och varit måna om att inkludera elevernas perspektiv. Både kartläggningarna och de handlingsplaner som sammanfattar åtgärderna i de holistiska insatserna har varit anpassade till elevernas och vårdnadshavarnas behov. I situationer där elever exempelvis inte varit mottagliga för att träffa fler vuxna, har teamen jobbat direkt med vårdnadshavare för att hitta lösningar. Flexibiliteten och anpassningen har uppskattats mycket av vårdnadshavarna:

”Vi känner oss väldigt lyssnade på. Teamet är duktiga och bra att bolla med”

Det har också varit positivt att ha en neutral plats att träffa elever och vårdnadshavare. Detta har varit särskilt viktigt för de elever som har upplevt skolan som en negativ plats. Men företrädare för projekten upplever också att det tagit bort det stigma som vårdnadshavare kan uppleva av att besöka exempelvis socialtjänsten. Att vara på en neutral plats har gett möjligheter för att skapa trygghet och tillit, vilket är en förutsättning för att deltagarna ska ta till sig av stödet.

Slutligen har covid-19-pandemin gynnat vissa insatser inom projekten. Vi kan konstatera att den ökade digitaliseringen som blivit en följd av covid-19-omställningen bidragit till att öka tillgängligheten för vissa insatser och aktiviteter. Även om den ökade distansundervisningen medfört att elever samlat sett tagit mindre del av undervisningen, har den gynnat elever med hög skolfrånvaro som fått tillgång till undervisning utan att behöva vara i skolan. Vi ser även exempel på att den ökade digitala tillgängligheten har gjort att det blivit enklare för fler personer att delta i vissa förebyggande aktiviteter:

”Det var nästan en fördel att föreläsningarna för föräldrarna fick bli digitala. Intresset var jättehögt och många fler kunde delta”

Snäv målgrupp och covid-19 är troliga förklaringar till bristande statistiska resultat

Vi bedömer att det finns flera troliga förklaringar till att projekten inte har lett till några statistiska avtryck på skolnärvaron. För det första kan det bero på förändringar i projektens definierade målgrupp vilket inneburit att färre elever än förväntat deltagit i insatser. För det andra kan det vara en följd av omställningen under covid-19, vilket påverkat arbetet med målgruppen i fyra av projekten.

Utvärderingen visar att den initialt breda målgruppen, det vill säga att projekten skulle rikta sig mot elever med en hög frånvaro, men inte långvarig frånvaro, i åtminstone fyra projekt har förflyttats. Målgruppen har snävats in till elever som har mycket omfattande och långvariga behov. Vi bedömer att detta har två orsaker. För det första kan det bero på att elever med särskild problematisk frånvaro varit enklare att identifiera, särskilt i projektens inledande faser där rutinerna för närvaroregistrering varit bristfälliga. För det andra har de elever som nåtts behövt mycket mer omfattande insatser än ursprungligen planerat, vilket begränsat hur många fall teamen har kunnat arbeta med samtidigt. Ofta visar kartläggningarna att elevernas utmaningar är komplexa och flera åtgärder måste sättas in innan eleverna kan börja närma sig skolan:

”I princip borde alla elever vi arbetar med ha kommit in tidigare. Nu är problemet ofta väldigt stort och kräver mycket jobb och resurser.”

Vi bedömer alltså att en snävare målgrupp med större utmaningar i fyra av projekten är en trolig förklaring till att det saknas statistiska indikationer på att insatserna leder till minskad skolfrånvaro på generell plan. Dessa projekt har arbetat med färre elever än planerat och elevernas behov varit större än förväntat då de ofta befinner sig mycket långt från skolan. I kombination gör dessa orsaker det mindre realistiskt att deltagande elevernas samlade närvaro ökar så avsevärt att det syns statistiskt.

Insatser inom samtliga projekt har även påverkats negativt av covid-19-pandemin. För det första har det lett till att vissa aktiviteter inte blivit av. Särskilt förebyggande aktiviteter för större grupper har behövts ställas in. Detta bedömer vi kan ha medfört att effekterna av projektens insatser inte syns fullt ut i större elevgrupper. Utvärderingen visar också att sjukskrivningar bland lärare och en ökad frånvaro bland elever generellt till följd av pandemin gjort att problematisk frånvaro blivit svårare att upptäcka. Teamen har dessutom påpekat att det har varit svårare att arbeta med familjerna när den fysiska kontakten i hög grad har behövts begränsas. Detta har inneburit att det tagit längre tid att bygga upp tillit och kartlägga elevernas behov.

3.3 Hållbarheten i projektens effekter varierar

En ambition med de sociala investeringsmedlen är att de finansierade projekten ska skapa långsiktigt hållbara effekter som finns kvar även efter att projektperioden och finansieringen har avslutats. Hållbarhet kan innebära olika saker och påverka både individer och verksamheter. Det kan alltså handla om allt från att den uppbyggda kunskapen lever kvar hos de som varit involverade i ett projekt, till att utvecklade verktyg och arbetssätt används och sprids eller att förändrade organisatoriska samverkansstrukturer implementeras i ordinarie verksamhet.

Oxford Research konstaterar att hållbarheten varierar mellan projekten. I skrivande stund har endast ett projekt avslutats, vilket innebär att vi främst kunnat bedöma förutsättningarna för hållbarhet mot bakgrund av respondenternas utsagor. Genomgående ser vi att alla projekt i nuläget inte verkar ha förutsättningar att leda till långsiktiga effekter hos själva verksamheterna. Det saknas exempelvis planer för hur de tvärfunktionella teamen ska leva vidare efter att projekten avslutats. Enbart i få fall bedömer vi alltså att det finns förutsättningar för samverkansstrukturerna att implementeras i ordinarie verksamhet. Samtidigt ser vi att det finns bättre förutsättningar för andra, mindre omfattande typer av hållbarhet. I samtliga projekt finns goda förutsättningar för att den kunskap som byggts upp inom projekten kommer leva kvar hos deltagande medarbetare. Vi ser även att vissa specifika arbetssätt och verktyg har potential att kunna leva kvar inom verksamheterna.

De generella framgångsfaktorer och hinder som bidrar till projektens förutsättningar för hållbarhet presenteras i Tabell 5.

Tabell 5: Framgångsfaktorer och hinder för långsiktig hållbarhet

Framgångsfaktorer för långsiktig hållbarhet	Hinder för långsiktig hållbarhet
<ul style="list-style-type: none"> + Projekten har utvecklat välfungerande arbetssätt och etablerat goda samverkansstrukturer. + Verksamheterna har en delad målbild och aktörerna är överens om att projektet uppnått framgångsrika resultat. + Det finns en aktör eller verksamhet som tar ägarskap över resultaten och driver de nya samverkansformerna vidare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Förändringsteorin saknar en idé om hur projekten ska fästa i de ordinarie organisationerna. Projekten saknar alltså en tydlig bild av vilken långsiktig organisatorisk förändring som de ska leda till vid projektets början och börjar först i ett sent skede förhålla sig till vad som ska hända efter att projektet avslutats. - Projekten har inte uppnått tillräckligt framgångsrika resultat, exempelvis har de inte stöttat tillräckligt många elever. - Kommunerna saknar de resurser som krävs för att fortsätta, trots att arbetssätten varit välfungerande. - Aktörerna upplever inte att projekten skapat samverkansformer som är möjliga att implementera långsiktigt.

Alla projekt kommer inte att leda till långsiktiga organisatoriska förändringar hos verksamheterna

Utvärderingen visar att förväntningarna på projektens långsiktiga hållbarhet varierar. Medan vissa projekt har utvecklat insatser som lever vidare eller som respondenterna bedömer har goda förutsättningar för att kunna leva vidare, kommer alla projekt inte att leda till långsiktiga organisatoriska förändringar hos deltagande verksamheter. Oxford Research ser framför allt att projekten har olika förväntningar på att de samverkansstrukturer som utvecklats ska leva kvar i verksamheterna efter att projekten avslutats. Projektens förutsättningar att leva vidare påverkas dessutom av lokala omständigheter. Vi ser exempelvis att verksamheterna i två projekt har undergått omorganiseringar, vilket kan påverka förutsättningarna för hållbarhet.

Genomgående visar utvärderingen att det finns ett intresse bland företrädare för samtliga projekt att bevara de aspekter av samverkan som verksamheterna tycker har varit särskilt välfungerande. En företrädare uttrycker:

”Det vore en dröm att kunna ha kvar ett tvärprofessionellt team som kunde jobba med målgruppen.”

Ändå tyder utvärderingens resultat på de tvärfunktionella team som byggts upp inom ramen för projekten troligtvis inte kommer att leva kvar i samma format hos åtminstone tre av projekten. Det innebär också att många av de samverkansstrukturer som utvecklats mellan teamets medarbetare och exempelvis skolor, socialtjänsten och vården inte heller kommer leva kvar. Ofta handlar detta om att projekten måste säkra en fortsatt finansiering, vilket kan kräva engagemang från flera aktörer. I nuläget har detta bara lyckats för ett (avslutat) projekt, där en insatskoordinator finansieras till hälften av kommunen och resterande del av statliga medel. Respondenter från ytterligare ett projekt förväntar dock att de kommer kunna fortsätta driva teamet även efter projektavslut, även om upplägget kanske kommer förändras.

De aktiva projekten har kommit olika långt i att fastställa vad som ska ske när projektet avslutas. Två projekt kommer att avslutas under 2021 och tre projekt under 2022. I de projekt som avslutas under 2021 har företrädarna kommit längre i planeringen av vad som ska tas vidare, även om det i skrivande stund inte har tagits beslut om hur implementeringen ska se ut. En respondent påpekar dock att de inte förväntar att projektet kommer leda till långvariga organisatoriska förändringar:

”Projektet kommer läggas ner när det avslutas. Vi vill gärna fortsätta så småningom, men just nu saknas resurser både vad gäller personal och pengar”

Bland de projekt som avslutas i 2022 berättar företrädarna att de vill avvakta projektresultaten. De ser att resultat som tydligt visar vilka arbetssätt som fungerar underlättar kommunikationen kring hållbarhet och gör att det är mer sannolikt att frågorna prioriteras.

Den uppbyggda kunskapen kommer leva kvar hos medarbetarna

Även om alla projekt inte förväntas kunna leda till långsiktiga organisatoriska förändringar hos verksamheterna, ser Oxford Research att projekten har skapat ny kunskap hos både medarbetarna och styrgrupperna om metoder för samverkan och effektiva arbetssätt för skolnärvaro. Samtliga företrädare för projekten upplever att det har varit givande och lärorikt att medverka i projektet:

”Det har byggts upp en enorm kunskap om skolfrånvaro och bra metoder som vi kommer försöka ta vara på framöver.”

Vi ser därför att det är sannolikt att medarbetarna kommer ta med sig den utvecklade kompetensen in i kommande uppdrag och arbeten. Deras befintliga kontaktnät och kunskap om varandra kommer således att leva kvar på individnivå, vilket innebär att även samverkan på individnivå troligtvis kommer att kunna leva kvar. Däremot ser vi att själva de etablerade strukturerna för samverkan kan komma att försvinna.

Vi konstaterar att denna typ av hållbarhet kommer vara påtaglig bland samtliga projekt. I de projekt där personal har rekryterats utifrån för att ingå i teamen, men där teamen inte fortsätter, riskerar den att bli den enda långsiktiga effekten. Detta då vi bedömer att ägarskapet över resultaten och arbetssätten kommer vara svårare att förvalta när teamens medarbetare inte återvänder till en hemförvaltning som kan ta den rollen.

Utvecklade metoder och verktyg kommer fortsätta användas

Utvärderingen har visat att vissa metoder och arbetssätt från projekten har potential att fortsätta användas även efter projekten avslutats trots att de mer övergripande samverkansstrukturerna inte kommer att leva kvar. Exempelvis räknar respondenter med att de rutiner som skapats kring närvaroregistrering kommer att leva kvar hos skolorna och att det finns goda förutsättningar för att rutinerna integreras helt i ordinarie verksamhet.

Även andra element förväntas leva kvar. En respondent nämner exempelvis hur förebyggande föreläsningar som riktar sig mot föräldrar varit ett framgångsrikt arbetssätt som de planerar att fortsätta med:

”Här handlar det om skolfrånvaro, men på gruppnivå, vilket är mer relevant för vår verksamhet. Intresset har varit så stort att vi fått göra repriserna för att täcka behovet. Vi fick gehör för att vi har en viktig roll att spela här

– *det är roligt att ha något som vi kan bygga vidare på och ha kvar efter projektet avslutats*”

Flera förklaringar till projektens varierande hållbarhet

Det finns flera förklaringar till att projektens insatser har varierande förutsättningar att leva vidare. En viktig orsak är att det i projektens verksamhetslogik inte finns en idé om hur projekten ska fästa i de ordinarie organisationerna. Det finns således inte teoretiska förutsättningar för hållbarhet i de av projekten utvecklade insatserna. Projektens hållbarhet är istället beroende av lokala omständigheter.

Implementering och hållbarhet syns inte i förändringslogiken

Oxford Research bedömer att huvudförklaringen till att hållbarheten är begränsad är att det i projektens förändringsteori inte finns en idé om hur projekten ska fästa i de ordinarie organisationerna. Vi ser att förändringsteorin rymmer den organisatoriska förändring som förväntas ske inom ramen för projektet och den långsiktiga förändring som förväntas ske för målgruppen. Men inte hur de organisatoriska förändringarna förväntas implementeras för att skapa långsiktighet. Det verkar alltså finnas ett implicit antagande att de organisatoriska förändringar som sker inom projektet ska bli hållbara och långsiktiga. Samtidigt finns det inom projekten sällan en tydlig bild av *vilken* långsiktig organisatorisk förändring som insatserna ska leda till vid projektens början. Vi ser en tendens till att denna osäkerhet fortsätter långt in i projektperioden:

”Vi hoppas kunna implementera projektet långsiktigt, men just nu är läget osäkert.”

Vi bedömer således att en förklaring till att projekten endast i begränsad omfattning förväntas skapa långsiktigt hållbara organisatoriska förändringar är att projekten först i ett sent skede börjar förhålla sig till vad som ska hända efter det har avslutats.

Lyckade projekt är mer benägna att leva vidare

En annan förklaring till den varierande hållbarheten är att projekten i olika grad lyckas påvisa att de är framgångsrika med att minska skolfrånvaron. Utvärderingen visar att de projekt där arbetssätten varit mycket välfungerande och hindren begränsade har en större tendens till att leva vidare. De projekt som kunnat påvisa resultat har lättare att övertyga politikerna om att området är värt att satsa på. Projekten fungerar då som en katalysator som synliggör problematiken med skolfrånvaro och därmed även visar att arbetet med skolfrånvaro är nödvändigt. Hos det projekt där själva funktionen implementerats efter projektets slut konstaterar vi att samtliga aktörer varit överens om vad som varit framgångsrikt. Samtidigt pekar utvärderingen på att utvecklingen av arbetet inom ramen för ett externt finansierat projekt har varit nödvändigt för att kunna testa ett nytt arbetssätt och hitta något som fungerar:

”Pengarna från VGR gav oss möjlighet att testa ett nytt arbetsätt. Vi insåg att vi i slutändan skulle spara mer pengar på att fortsätta än att lägga ned.”

Vi ser också att det inom ett projekt kan finnas delade bilder av vad som utgör ett lyckat projekt. Det finns exempel på att de operativa medarbetarna och styrgruppen inte har samma uppfattning av hur framgångsrik ett projekt har varit, för att deras målbild varierar. Det kan handla om att man från styrgruppens sida inte ser att projekten uppnått tillräckliga resultat sett till resurserna, såsom att man inte nått ut till eller stöttat tillräckligt många elever:

”Projektet har inte nått de resultat som vi förväntade oss från början, så vi kan inte fortsätta på samma sätt”

Lokala omständigheter avgör om åtgärderna fäster långsiktigt

Oxford Research bedömer att några av de huvudsakliga orsakerna till att åtgärderna inte fäster långsiktigt beror på olika typer av lokala omständigheter som projekten ofta har begränsade möjligheter att påverka. Även om framgångsrika projekt verkar vara mer benägna att bli hållbara, ser vi att det i många projekt finns hinder för att de ska kunna fortsätta när projektfinansieringen tar slut.

För det första kan vi konstatera att resursbrist är ett hinder i att fortsätta, även när aktörerna är överens om att metoderna fungerar. Det handlar helt enkelt om att kommuner saknar resurser att själva finansiera en fortsättning, men även om att resurserna måste prioriteras. Även om projektens insatser kan ha haft avgörande effekter för deltagande elever kan antalet elever de nått vara begränsat. Respondenterna upplever inte att det finns möjlighet att prioritera en fortsättning som inte når fler elever:

”Vi är överens i styrgruppen om att det finns saker vi gärna vill plocka in i vår befintliga verksamhet, men våra möjligheter att fortsätta är begränsade”

För det andra ser vi att det måste finnas en aktör som tar ägarskap över resultaten och driva de nya samverkansformerna vidare. Detta verkar inte vara fallet för åtminstone två av projekten. En orsak är att föränderliga organisatoriska förutsättningar påverkar projektens möjligheter att fästa. Under projektperioden har aktörer som deltagit i projekten varit igenom stora förändringar. I Göteborg har exempelvis stadsdelsnämnderna avvecklats och nya förvaltningar upprättats. I Tidaholm har de två deltagande skolorna slagits ihop till en skola. Oxford Research ser att nya organisationsstrukturer gör att det blir otydligare var resultaten landar och vilka som ska ta ägarskap över att förvalta och

finansiera implementeringen – de nya arbetssätten passar inte alltid självklart in i det nya landskapet:

*”Omstruktureringen har gjort att det är en känslig tid att begära pengar.
Vi kommer inte prioriteras.”*

En tredje omständighet som påverkar projektens förutsättningar för hållbarhet, bedömer vi är att aktörerna inte upplever att projekten skapat samverkansformer som är möjliga att implementera. Projektformatet ger aktörerna möjligheter att pröva idéer och ”tänka utanför boxen”. Inom tre projekt har detta lett till att samverkan har behövt ske på ett nytt sätt, som inte nödvändigtvis legat i linje med aktörernas ursprungliga uppdrag. Det är alltså en sak att genomföra en insats i projektform och lägga resurser på det. Men aktörerna ser inte att insatsen sedermera kan integreras i ordinarie verksamhet, då arbetssätten och prioriteringarna ligger för långt från aktörernas ordinarie uppdrag.

4. Sammanfattande diskussion

Syftet med denna utvärdering har varit att samlat utvärdera sex projekt som tagit del av VGR:s sociala investeringar för att förebygga skolfrånvaro. Projekten har på olika sätt arbetat med att genom samverkan utveckla och genomföra insatser som ökar barn och ungas närvaro i skolan. Projekten återfinns i fem kommuner – Bengtsfors, Dals-Ed, Göteborg, Tidaholm och Öckerö.

Den övergripande slutsatsen i utvärderingen är att projekten har främjat skolnärvaro. Utvärderingen visar att projektens insatser sammantaget har medfört att enskilda elever närmat sig skolan och – åtminstone i högre grad än innan – tar del av utbildningen. Insatserna har haft önskade effekter i så måtto att de genomförda aktiviteterna stärkt enskilda elevers förståelse av betydelsen att vara i skolan.

En viktig förklaring till att insatserna haft önskade effekter är att projekten utvecklat en fungerande samverkan mellan relevanta aktörer. I detta kapitel lyfter Oxford Research fram tre områden där vi bedömer att det finns viktiga lärdomar att dra från utvärderingen. Första delen beskriver de framgångsfaktorer i arbetet med att utveckla samverkan som framträder i mötet med projekten. Den andra delen resonerar om de lokala förutsättningarnas betydelse för arbetet med att utveckla samverkan kring skolfrånvaro. Den tredje och sista delen beskriver möjliga utvecklingsvägar i VGR:s arbete med sociala investeringar framgent.

4.1 Framgångsfaktorer i arbetet med att utveckla samverkan

Som en del av utvärderingsuppdraget har Oxford Research sammanställt kunskap om vad som generellt sett leder till problematisk skolfrånvaro och vilka arbetssätt som är verkningfulla för att stärka närvaron enligt tidigare forskning och utredning. Sammanställningen redovisades i en tidigare rapport som Oxford Research tog fram i planeringen av utvärderingen. De huvudsakliga lärdomarna från den tidigare litteraturen sammanfattas i inledningen till denna rapport. De huvudsakliga lärdomarna från litteraturen är att det är framgångsrikt att se till att problematisk skolfrånvaro upptäcks tidigt, att orsakerna bakom frånvaron kartläggs och att adekvata åtgärder sätts in snabbt. Adekvata åtgärder är åtgärder som stärker eleven i sin kapacitet att förstå vikten av att vara i skolan men också stärker elevens vilja att vara i skolan och förmåga att kunna vara i skolan (exempelvis slippa känna otrygghet i skola och kunna koncentrera sig på skolarbetet).

Därför är samverkan viktigt för att minska skolfrånvaro

Eftersom det ofta är flera faktorer som samspelar bakom en enskild elevs frånvaro är det enligt litteraturen väsentligt att åtgärderna mot skolfrånvaro kan adressera komplexa behovsbilder. En elevs frånvaro kan exempelvis vara orsakad av en kombination av individuella faktorer (t.ex. en obehandlad psykisk ohälsa), familjefaktorer (t.ex. svagt stöd från föräldrarna vad gäller att gå till skolan) och skolfaktorer (t.ex. bristande trygghet i skolmiljön).

Litteraturen visar dock att samtidigt som enskilda elevers orsaker till frånvaro typiskt sett är sammansatta är välfärden indelad i tydliga sektorer – såsom ”skolan”, ”sjukvården” och ”socialtjänsten”. Varje aktör kan bidra, men ofta kan ingen aktör ensam göra att en elev kommer till skolan. Även om exempelvis skolan stärker en elevs förutsättningar att kunna vara i skolan genom att öka trygghetsarbetet kan bristande stöd från hemmet eller elevens psykiska ohälsa ändå göra att den inte kommer till skolan. För att effektivt kunna arbeta mot problematisk skolfrånvaro behöver det enligt litteraturen alltså finnas en samverkan mellan aktörer i utformningen av åtgärder. Tvärfunktionella team kan vara viktiga. Det är team med flera professioner och därmed kompetenser representerade – såsom specialpedagog, sjuksköterska och kurator. Tvärfunktionella team kan med fördel vara samlokaliserade i miljöer som är tillgängliga och mindre laddade att vara i för elever och vårdnadshavare. Exempelvis kan elever som upplevt skolmisslyckaden känna att det är lättare att möta välfärden i neutrala lokaler utanför skolan, än att komma till en skolbyggnad.

Betydelsen av samverkan mellan aktörer för att minska skolfrånvaro som skrivs fram i den tidigare litteraturen är en central utgångspunkt för den aktuella sociala investeringen från VGR. Oxford Research ser att VGR har tagit utgångspunkt i de arbetssätt som litteraturen lyfter fram som betydelsefulla. Genom att ansöka och få medel har projekten åtagit sig att etablera samverkan i enlighet med tidigare erfarenheter av välfungerande arbete. Projekten har gjort detta väl: Utvärderingen visar att projekten etablerat samverkan för att minska elevers skolfrånvaro. Vi ser exempelvis att nya arbetssätt och rutiner som stödjer samverkan tagits fram, tvärfunktionella team har upprättats och trösklarna för kommunikation mellan olika förvaltningar och aktörer har minskat. Stuprör har delvis luckrats upp. I förhållande till hur litteraturen beskriver framgångsrikt arbete visar utvärderingen samtidigt på utmaningar. Exempelvis är bredden i samverkan inte alltid så stor i projekten, i ett antal av projekten är det enbart en eller två politikområden som ingår. Totalt sett har projekten också i första hand valt att arbeta åtgärdande, snarare än främjande och förbyggande. Sammantaget går det ändå att konstatera att projekten överlag arbetat med att utveckla samverkan på det sätt som litteraturen pekar mot är verkningsfull.

Att långsiktigt utveckla fungerande samverkansformer

Att samverkan är viktigt för att förebygga och motverka skolfrånvaro är redan välkänt och dokumenterat på många håll. I förhållande till den befintliga litteraturen kring arbete mot skolfrånvaro är det framförallt kunskapen om hur samverkansformer kan utvecklas som utvärderingen kan ge ett bidrag till. Med hjälp av utvärderingen går det att peka på några gemensamma drag som projekten återkommande beskriver som viktiga när det gäller att långsiktigt utveckla fungerande samverkansformer.

Identifiera aktörerna som behöver ingå samverkan

För att välfärden ska kunna möta elever och familjer med problematisk skolfrånvaro på ett effektivt sätt behöver de aktörer som har kapacitet att bidra i det arbetet ingå i samverkan. Skolan, socialtjänsten och vården är viktiga aktörer. I utvärderingen ser vi få exempel på att andra aktörer bidrar. Men det kan finnas fler. Exempelvis idrottsrörelsen skulle kunna ge ett värdefullt bidrag vad gäller att både främja och förebygga skolfrånvaro. Även efter att aktörerna är samlade gäller det att säkra att ingen aktör glider iväg och bort från samverkan under utvecklingsarbetet. I ett par av projekten har det varit aktörer som kommit att ha ett lägre engagemang än vad som först var stipulerat i ansökan. Utifrån ett antagande om att ingående aktörer är relevanta är det ett problem om en eller flera aktörer försvinner.

Synliggör varandras uppdrag, kapacitet och tydliggör mandat

För att kunna arbeta effektivt tillsammans är det viktigt att samverkande aktörer förstår varandras roller och hur man kan bidra till frånvaroutmaningen. Offentliga aktörer har dock ofta begränsad insyn i varandras lagstiftningar, mandat och arbetssätt. Okunskap och oförståelse i dessa avseenden kan bidra till att samverkan inte etableras. Dels för att aktörerna inte kan se hur de skulle kunna komplettera varandra, dels för att en aktör utgår från att en annan aktör löser en viss uppgift, som i själva verket ligger utanför aktörens ansvarsområde.

Ha en tydlig ambition om hållbarheten

Om avsikten är att de samverkansformerna som utvecklas ska leva vidare över tid är det väsentligt att tidigt i arbetet ta ställning till om utvecklade arbetsformer ska implementeras. Om ambitionen är att utforska nya arbetssätt utan att åtaganden görs om att implementera dem, bör det vara tydligt tidigt. Risken är annars att tid och energi används till att utveckla arbetssätt som ändå inte har potential att leva vidare.

Etablera en gemensam bild av vilka utmaningar som föreligger vad gäller elevers frånvaro och närvaro

När aktörerna är samlade, de inblandade bottenar i varandras uppdrag och det finns en uttalad ambition om hållbarheten, gäller det att etablera en gemensam bild av vilka utmaningar som föreligger. Det vill säga ta reda på hur det ser ut med elevers frånvaro och

närvaro. Projekten beskriver återkommande detta som viktigt. För att kunna göra den beskrivningen behöver det finnas fungerande närvarostatistik. Finns inte sådan kan den behöva etableras.

Ta ställning till vad samverkan ska leda till och på vilket sätt

För att den samverkan som ska utvecklas ska ha potential att motverka problematisk skolfrånvaro gäller det att ringa in vad samverkan ska leda till. Det kan göras på olika sätt, ett sätt är att arbeta med förändringsteori. Flera av projekten har positiva erfarenheter av att arbeta med förändringsteori, där involverade aktörer definierat vilka problem som ska adresseras genom samverkan. Projekten har också formulerat vilka förändringar i verksamheterna som behöver åstadkommas för att nå visionen, samt ringat in olika målgrupper.

Utveckla aktiviteter som har potential att leda till de önskade förändringarna i verksamheterna

När inblandade aktörer vet vad de vill åstadkomma för effekter i verksamheterna gäller det att utveckla effektiva aktiviteter. Givet att det finns mycket erfarenheter om vad som är framgångsrika arbetssätt för att främja elevnärvaro gäller det att bygga vidare på andras erfarenheter. Företrädare för projekten har berättat att inspiration och erfarenhetsutbyte är viktigt och något de skulle vilja ägna mer tid åt.

Anta ett lärande förhållningssätt

När arbetet med att utveckla aktiviteter som styr mot visionen är igång gäller det utgå från ett lärande förhållningssätt. Enligt projekten är det framgångsrikt att stegvis utveckla arbetet, sedan testa vad som fungerar – det vill säga aktivt undersöka om det leder till förändring. På basis av kunskapen om vad som fungerar handlar det sedan om att förfina metoderna. Ett sådant analytiskt förhållningssätt till verksamhetsutveckling beskrivs ofta i termer av systematiskt kvalitetsarbete.

Visa vad samverkan leder till

Samverkan på tvärs politikområden är svårt bland annat eftersom olika aktörer har olika uppdrag, mandat och resurser. Av olika skäl kan samverkan – även om den ger positiva resultat – avslutas och inblandade aktörer återgå till stuprören. För att det ska finnas incitament att samverka behöver ledningarna hos de samverkande aktörerna styra mot samverkan. För att ledningarna ska vara motiverade till det behöver det upplevda mervärdet synas tydligt. I det enda av de sex projekten som är avslutat valde den politiska ledningen att gå vidare och hitta annan finansiering. Detta eftersom politiken såg den positiva effekten av samverkan. Det är således viktigt att ha en tydlig dialog med ledningarna inom respektive hemorganisation om effekterna av samverkan.

4.2 Lokala förutsättnings betydelse för att utveckla samverkan

Bengtsfors, Dals-Ed, Göteborg, Tidaholm och Öckerö är kommuner av olika storlek, demografisk profil och politisk ledning. Det behöver framhållas att antalet projekt och kommuner är så pass få i denna utvärdering att några systematiska jämförande analyser mellan kommuner är svåra att åstadkomma. Vår utgångspunkt var att det skulle kunna gå att se skillnader mellan kommunerna. Dels förväntade vi oss att problembilderna vad gäller skolfrånvaro skulle se olika ut, dels att projektarbetet skulle fungera olika. Vi väntade oss också att de lokala förutsättningarna i förlängningen skulle påverka de olika projektens resultat och effekter på olika sätt.

Den övergripande bilden är dock att skillnader i lokala villkor mellan kommunerna påverkat de olika projektens resultat och effekter i tämligen begränsad grad, åtminstone hittills. Att variationen mellan projekten är begränsad har enligt Oxford Researchs bedömning flera förklaringar: Dels har projekten haft påfallande likartade problembilder som ingångsvärden i projekten, dels har den institutionella inramningen kring projekten i hög grad varit den samma. Företrädare för projekten framhåller att projekten i mindre kommuner har andra villkor jämfört med de större. Men de skillnader utvärderingen påvisar vad gäller exempelvis hållbarhet går inte att koppla till lokala villkor som står utanför projektens och projektägarnas kontroll. Snarare är det, som beskrevs i kapitel 3, bristen på en tydlig idé om hur hållbarheten ska säkras som ligger bakom att åtgärderna i varierande grad bedöms kunna leva kvar efter projekten avslutats.

Påfallande likartade problembilder som ingångsvärden i projekten

Projekten har i hög grad tagit utgångspunkt i motsvarande problembilder vad gäller orsakerna till skolfrånvaro. De sex projekten har förvisso i vissa avseenden fokus på de olika typerna av faktorer bakom skolfrånvaro. En del av projekten betonar exempelvis i första hand faktorer som har med skolan att göra, medan andra mer lyfter fram orsaker kopplade till familjer och individer. Exempelvis har projektet i Bengtsfors, med sitt fokus på nyanlända elevers skolgång, en tydlig inriktning på en viss typ av individfaktorer. Men det är inte skillnaderna i hur projekten beskriver orsakerna bakom hög frånvaro – och vilka faktorer som de fokuserar – som slår betraktaren. Snarare är det tydligt att det finns stora likheter i hur projekten framställer orsakerna bakom frånvaron i de olika kontexterna. I samtliga projekt är det såväl individuella faktorer, familjefaktorer och skolfaktorer som aktörerna ser som de drivande mekanismerna bakom skolfrånvaron:

- **Individuella faktorer:** Det handlar bland annat om att elever inte kommer till skolan för att de lever med psykisk ohälsa, har en bakomliggande neuropsykiatrisk diagnos eller bristande skolbakgrund med sig i bagaget.

- **Familjefaktorer:** Projekten beskriver exempelvis att det finns familjer som har förhållningsätt som går ut på att skolan inte är viktig och därför i begränsad grad stöttar barnen i att komma till skolan. Det kan göra att flera barn i samma familj inte kommer till skolan. Andra familjerelaterade faktorer bakom skolfrånvaro som projekten beskriver är bristande erfarenhet av den svenska skolan, exempelvis för att föräldrarna själva inte alls gått, eller bara i begränsad utsträckning, gått i skolan.
- **Skolfaktorer:** Det handlar bland annat också om att skolan inte lyckas upptäcka problematisk skolfrånvaro tillräckligt snabbt. Exempelvis att projekten ser att bristande tillgänglighet i lärmiljöerna leder till skolfrånvaro.

Konsekvensen av att projekten gått in med likartade problembilder är att de i utgångsläget varit nödgade att hitta lösningar på samma slags problem. Det har sannolikt bidragit till att projekten valt likartade arbetssätt. Det har i sin tur skapat förutsättningar för ett likartat utfall.

Den institutionella inramningen är likartade

De nationella uppdragen, mandaten och arbetssätten hos de iblandade aktörerna är tämligen likartade i de olika kommunerna. Skollagen och socialtjänstlagen gäller i såväl Bengtsfors, Dals-Ed, Göteborg, Tidaholm som Öckerö. Lärarna respektive socialsekreterarna har gått samma slags utbildningar oavsett vilken av kommunerna det rör sig om. Socialstyrelsen och Skolverket arbetar med att utveckla och forma en bästa praktik inom respektive område som leder till att gemensamma lösningar sprids.

Förutom att de inblandade aktörerna i samverkan lyder under nationella regelverk och befolkas av professioner med tillgång till gemensamma kunskaper, förhållningssätt och nätverk har den kommunala organiseringen möjligen också en betydelse i sammanhanget. Kommunerna organiserar sig, även om de har samma storlek, på ungefär samma sätt. Det rör sig om en utbildningsnämnd och utbildningsförvaltning samt en socialnämnd och en socialförvaltning. I den mån vården deltar i projekten (exempelvis genom BUP eller vårdcentral) sker det från en och samma organisation – VGR. Att den institutionella inramningen i deltagande kommuner i hög grad är den samma, bidrar enligt Oxford Researchs bedömning till att arbetssätten blir tämligen likartade, även när projekten får välja arbetssätt och utforma dem lokalt. Vidare är mångfalden i vilka aktörer som samverkar inom projekten är dessutom begränsad – det rör sig i regel om skolan, socialtjänsten och vården (BUP och vårdcentral). I utvärderingen har vi alltså mött sex projekt som i stor utsträckning arbetar med att lösa samma utmaningar med likartade verktyg. Att lösningarna i hög grad påminner om varandra och att resultat och effekter varierar i begränsad grad blir således att vänta.

Kommunens storlek kan möjligen spela roll

Den sammantagna bilden är alltså en påfallande likhet i hur projekten både definierat problemen och arbetat med samverkan, men också vilka resultat projekten uppnått. Samtidigt finns det nyanser. De mindre kommunerna, såsom Bengtsfors, Dals-Ed och Tidaholm påpekar att litenheten underlättar arbetet med att utveckla former för samverkan. Litenheten har betydelse på olika sätt. En aspekt är att i den mindre kommunen känner man varandra i högre grad än i större kommuner. Det beskrivs att personliga relationer på olika nivå i den lokala styrkedjan kan underlätta samverkan. Exempelvis att chefen för barn- och utbildningsförvaltningen respektive socialförvaltningen känner varandra, och att det underlättar. Samtidigt som några av de mindre kommunerna framhåller att kommuners litenhet är en fördel för att etablera samverkan finner vi inga belägg för att kommunens storlek kan kopplas till variationer i projektens arbetssätt och resultat.

4.3 Möjliga utvecklingsvägar för sociala investeringar

Samtidigt som projekten varit framgångsrika i att utveckla samverkan för att motverka skolfrånvaro visar utvärderingen att hållbarheten kan bli kort i flera av projekten. Det behöver inte vara ett problem om syftet med den sociala investeringen kring skolfrånvaro är att stödja utveckling av nya arbetssätt. Men enligt VGR:s egna beskrivningar av syftet med de sociala investeringarna tycks det finnas två olika visioner med investeringarna. Den ena är att stödja projekt som utvecklar effektiva insatser för att främja barns och ungas framtida utveckling och hälsa – det vill säga *stödja utveckling av nya arbetssätt*. Den andra visionen är att stötta projekt som skapar hållbara förändringar i arbetet med att främja barns och ungas framtida utveckling och hälsa – det vill säga *stödja implementering av effektiva arbetssätt* som man redan vet fungerar

Oxford Research kan inte se att VGR explicit har tagit ställning för vilken av visionerna som regionen huvudsakligen styr emot. Men genom sättet på vilket investeringarna är upplagda går det att konstatera att VGR primärt styr mot att investeringarna ska stödja utveckling av nya arbetssätt. Därför är det ingen överraskning att utvärderingen också visar att VGR:s sociala investeringar för att förebygga skolfrånvaro har bidragit till att utveckla fungerande insatser. Samtidigt visar utvärderingen att det finns en risk att de fungerande insatserna som projekten utvecklat inte får fäste i de ordinarie organisationerna och långsiktigt förändrar verksamhetens arbetssätt.

Ta ställning till visionen med de sociala investeringarna

För att skapa största möjliga värde bör VGR ta ställning till om visionen med de sociala investeringarna i framtiden är att stödja utveckling av nya arbetssätt eller stödja implementering av effektiva arbetssätt. Båda visionerna är möjliga – det kan finnas goda skäl att vilja stimulera och stödja utvecklingen av nya arbetssätt. Det kan också finnas goda

skäl att vilja stödja implementering av effektiva arbetssätt. Men utan att anpassa upplägget på investeringarna är det inte rimligt att tro att båda visionerna kommer att uppnås. Oxford Research bedömer därför att VGR först bör ta ställning till vilken eller vilka av visionerna som regionen vill styra mot och sedan utveckla upplägget på investeringarna så att det blir möjligt. Inför att ta ställning till vilken av visionerna som VGR vill styra emot kan det vara viktigt att se att olika slags värden skapas med de två inriktningarna. Man kan säga att inriktningarna har olika styrkor och svagheter. De huvudsakliga styrkorna och svagheter sammanfattas i Tabell 6.

Tabell 6: Värden som skapas i olika visioner för de sociala investeringarna

	Stödja utveckling av nya arbetssätt	Stödja implementering av effektiva arbetssätt
Styrkorna	<ul style="list-style-type: none"> • Skapar utrymme att hitta helt nya arbetssätt och metoder som kan stödja medborgarna • Stimulerar kreativitet och innovationskraft i offentlig sektor • Större utrymme till lokal anpassning 	<ul style="list-style-type: none"> • Sprider kunskapen om arbetssätt som man vet fungerar • Stärker förutsättningarna till att offentliga medel används till effektiva arbetssätt • Skapar förutsättningar för långsiktighet
Svagheter	<ul style="list-style-type: none"> • Riskerar att offentliga medel satsas på att utveckla insatser som inte blir användbara • Medlen hamnar hos verksamheter som redan har probleminsikt samt resurser att söka medel för och ägna sig åt utvecklingsarbete 	<ul style="list-style-type: none"> • Bidrar inte till utvecklingen av nya arbetssätt och metoder. • Mindre utrymme för lokal anpassning • Finansierar insatser som verksamheten själv borde finansiera

Utforma de sociala investeringarna så att de stödjer visionen

När VGR valt vilken eller vilka visioner som regionen har för de sociala investeringarna gäller det att utforma investeringarna på ett sätt som stödjer den antagna visionen. Beroende på vilken av visionerna VGR vill stödja behöver utformningen ha olika kvaliteter. Vilka dessa kvaliteter är kan fördjupas med utgångspunkt i verksamhetslogiken. Men övergripande går det att peka på kvaliteter som blir viktiga med olika visioner. I Tabell 7 ges exempel på kvaliteter som stödjer de två olika visionerna med investeringarna.

Tabell 7: Krav på utlysningarnas utformning med olika visioner för de sociala investeringarna

Stötta utveckling av nya arbetssätt	Stötta implementering av effektiva arbetssätt
<ul style="list-style-type: none"> • Öppna utlysningar där de sökande får formulera hur de vill använda investeringen till utveckling • Uppmuntra nytänkande och kreativitet • Uppmuntra omvärldsanalys • Ställ inte krav på implementering för att få ta del av investeringen • Följ upp vilka nya arbetssätt som utvecklats genom investeringen och vilka erfarenheterna är av arbetssätten 	<ul style="list-style-type: none"> • Rikta investeringen till verksamheter med störst behov, arbeta uppsökande • Bistå verksamheterna i att kunna ta del av investeringen • Villkora investeringen med att krav på implementering av insatserna • Följ upp hur insatserna implementerats efter att investeringen avslutats – gärna återkommande

Bilaga A: Mer om utvärderingens metod och material

Utvärderingens frågeställningar

Utvärderingens frågeställningar tar utgångspunkt i de övergripande områden som utvärderingen fokuserat på: mekanismerna som leder till hög skolfrånvaro, betydelsen av samverkan och lokala förutsättnings betydelse för möjligheterna att påverka skolfrånvaro. Givet de utmaningar som finns gällande möjligheterna att mäta effekter hos målgruppen, har utvärderingen främst fokuserat på de förändringar och processer som sker inom verksamheterna, alltså den delen av förändringsteorin som rör organisatoriska förändringar. Samtidigt har utvärderingen även kunnat visa vilka kvalitativa förändringar som projekten åstadkommit för individer för målgruppen.

Kopplat till förändringsteorin har vi delat upp frågeställningarna i fem kategorier. För varje kategori har vi tagit fram övergripande frågeställningar som sedermera specificerats och utvecklats för att kunna användas direkt i datainsamlingens intervjuer. Kategorierna och de övergripande frågeställningar redovisas i Tabell A 1.

Tabell A 1: Utvärderingens frågeställningar

Kategori	Övergripande frågeställningar
Vilka är projektens problembeskrivningar och utgångslägen?	Vilka är de främsta orsakerna till hög skolfrånvaro bland projektens deltagare? Varför sågs ett behov för att utveckla samverkan?
Hur har projektens genomförande sett ut?	Hur arbetar projekten med att skapa en helhetsorienterad insats kring skolfrånvaro?
Vilka är projektens resultat och effekter?	Hur ser samverkan mellan aktörerna ut idag, till följd av projekten? Hur har det nya arbetssättet påverkat målgruppen? Vad är mervärdet av den nya samverkansformen?
Vad förklarar projektens resultat och effekter?	Vad kännetecknar en väl fungerande process? Vilka framgångsfaktorer finns? Vilka är de främsta utmaningarna inom projekten?
Vilka förutsättningar påverkar projekten?	Har de lokala förutsättningarna påverkat projektens resultat och effekter? Hur har covid-19-pandemin påverkat projekten?

Datainsamlingsmetoder

Utvärderingen har kombinerat flera olika datainsamlingsmetoder vid olika tidpunkter, för att få en så bred och djup bild av projekten som möjligt. I datainsamlingens inledande fas,

under hösten 2020 fokuserade vi på att få en tydligare bild av själva frånvaroproblematiken, syftet med de sociala investeringsmedlen samt en överblick över projektens problemformuleringar och visioner. I den efterföljande fördjupande datainsamlingsfasen som ägde rum under våren 2021 fokuserade vi på att få en djupare förståelse för de sex projekten genom dokumentstudier, intervjuer och fokusgrupper. Samtliga moment beskrivs i Tabell A 2.

Tabell A 2: Moment i utvärderingens datainsamling

Moment	Syfte	Beskrivning
Explorativa intervjuer	Att utveckla vår förståelse av projektets insatser, samla in underlag till förändringsteorin, samt säkra att intervjuguider täcker alla relevanta frågeställningar och perspektiv.	Vi har genomfört explorativa intervjuer med två respondentkategorier. Dels med personer som arbetar operativt med, eller ingår i styrgruppen för, SIM i VGR för att förstå hur VGR resonerar kring tilldelningen av sociala investeringsmedel samt vilka förväntningar som finns på projekten. Dels med projektledarna för de enskilda projekten för att få en bild av hur insatserna är organiserade och hur arbetet sett ut så här långt. Sammanlagt har vi genomfört 6 intervjuer med representanter för VGR och 6 intervjuer med projektledare.
Bakgrundsstudie	Att genomlysna de utmaningar som finns gällande hög skolfrånvaro ur ett svenskt och nordiskt perspektiv och därigenom contextualisera utvärderingen och bidra till att utvärderingen kommer att besvara relevanta frågeställningar.	Bakgrundsstudien har tagit utgångspunkt i dokumentstudier som innefattat relevant akademisk litteratur, rapporter från myndigheter såsom Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten samt parterna, statliga utredningar etc.
Inledande workshop med projektledare	Att förankra utvärderingen hos projektägarna, att informera om processen, att diskutera projektets förhoppningar och förväntningar på vad utvärderingen kan bidra med samt att ta fram en gemensam förändringsteori för projekten.	Workshopen har genomförts digitalt med deltagelse från 5 av projekten.
Dokumentstudier	Att få en tydligare bild av de ursprungliga målsättningarna med projekten, hur arbetet fortskridit sedan dess samt lokala förutsättningar.	Underlagen har innefattat: <ul style="list-style-type: none"> • Projektansökningar • Rapporteringar • Interna utvärderingar • Styrdokument mm.
Intervjuer med strategisk personal	Att få en bred bild av hur samverkan är tänkt att fungera, aktörernas förutsättningar för samverkan, organisatoriska förändringar och lokala förutsättningar.	Intervjuer har genomförts med aktörer som är involverade i projekten på strategisk nivå såsom medlemmar i styrgrupp, skolhuvudmän m.fl. Sammanlagt har vi genomfört 20 strategiska intervjuer, vilket gett en mättnad i resultaten.

Moment	Syfte	Beskrivning
Fokusgrupper med operativa medarbetare	Att få en förståelse för hur samverkan fungerar i praktiken och hur den påverkar målgruppen.	Fokusgrupperna har genomförts med de team av medarbetare som arbetar operativt med samverkan direkt mot målgruppen. Dessa har inkluderat personliga vägledare, mentorer, språkstödjare, lärare, SYV, skolpsykolog, elevhälsan, socialtjänst, primärvård, BUP m.fl. Fokusgrupperna har genomförts digitalt. För ett projekt har två fokusgrupper genomförts för att säkra att samtliga teammedlemmar kunnat delta. Sammanlagt har vi genomfört 7 fokusgrupper med totalt 27 deltagare, vilket gett en mättnad i resultaten.
Intervjuer med målgruppen	Att få en djupare bild av vilka mekanismer som leder till hög skolfrånvaro och hur projektens insatser påverkar målgruppen.	Intervjuer har genomförts med föräldrar till barn som tagit del av projektets insatser. Dessa intervjuer har utformats i nära samarbete med respektive projekt. Intervjuerna är inte tänkta att ge en representativ bild av varje projekt, utan att framhäva exempel på hur projektens arbetssätt har lett till resultat för målgruppen. Sammanlagt har vi intervjuat 6 föräldrar som representerat 3 olika projekt.
Workshop med projektledarna	Att få projektens reflektioner på utvärderingens resultat gällande samverkansformer, arbetsprocesser, framgångsfaktorer och lokala förutsättningars betydelse. Att skapa ett forum för projektägarna att reflektera kring hur de kan arbeta vidare med utvärderingens resultat och Oxford Researchs rekommendationer.	Workshopen har presenterats för projektledarna i samband med en digital workshop.